

Қайролла Мұқанов

**ЖУРНАЛДАР МЕН
КІТАПТАРДА ШЫҚҚАН
МАҚАЛАЛАР МЕН
КІТАПТАР ТІЗІМІ**

УДК 908
ББК 26.89
М 26

М 26 Мұқанов Қайролла, «Журналдар мен кітаптарда шыққан мақалалар мен кітаптар тізімі». «Северный Казахстан» баспасы, Петропавл, 2017 ж., 128 б.

ISBN 978-601-80667-2-6

53786

Кітапқа автордың журналдар мен кітапта шыққан әр тақырыптағы мақалаларының және өзі жеке шығарған кітаптары мен басқа авторлармен бірлесіп шығарған кітаптарының және әр кезде жасаған баяндамалары мен сөйлеген сөздері берілген. Сонымен қатар көптеген авторлардың сыйлаған кітаптарына жазылған автографтары және осы кітаптың авторы мен шығармашылығы туралы мақалалар мен өлеңдер тізімі келтірілген. Кітаптың соңында автордың наградалары көрсетілген.

Кітап оқушыларға, студенттерге, ұстаздарға, жалпы зиялы қауымға, қалың оқырмандарға арналған.

УДК 908
ББК 26.89

ISBN 978-601-80667-2-6

© Мұқанов Қ., 2017
© Издательство «Северный Казахстан», 2017

Әсемпаз болма әрнеге,
Өнерпаз болсаң арқалаң.
Сен де – бір кірпіш дүниеге
Кетігін тап та, бар қалаң.

Абай Құнанбаев

Кім біледі, кез болса, арттағылар
Ойға салып оқыр да, сөзін сынар.
Көзін салып, ойланып, кейбір сөзін
«Рас-ау», деп мағынасын ол дағы ұғар.

Абай Құнанбаев

Ұйықтап өтсең өміріңде,
Ұйқың ұдайы қанбаса.
Тірлігің не, өлгенің не,
Ешбір ізің қалмаса?!

Қасым Аманжолов

Асығам арманыма жету үшін
Асығам ұзап алға кету үшін
Асығам ақиқаттың көпірінен
Аман-сау арғы бетке өту үшін.
Асығам артта қалып саспау үшін
Асығам бір жұмысты аяқтауға
Тағы да бір жұмысты бастау үшін.

Қадыр Мырзалиев

АЛҒЫ СӨЗ

1917 жылғы Октябрь революциясына дейін көшпелі қазақ ауылдарында балаларды оқытатын мектеп не медресе болған жоқ. Жерлес жазушы Сәбит Мұқанов өзінің «Өмір мектебінде» жазғандай жасы келген балаларды ауылдың бір үйіне жинап молла араб әліпбиімен оқытқан. Мысалы, Сәбит Мұқановпен түйдей жасты (1900 жылы туған) менің әкем Сыздықов Мұқан да ауылда молладан оқып, араб әліпбиімен хат таныған. Осы араб әріптерімен жазылған құранды да, таныстарының осы әріппен жазылған хаттарында оқитын, өзі де осы әріптермен жазатын. Бірақ Совет үкіметі ондай адамдарды бәрібір сауатсыздар деп есептеген. Тек колхоз ұйымдастырылған кезде сауатсыздар мектебін ашып халықты сонда оқытқан. Менің әкем де сондай мектепке жұмыстан кейін барып оқып, латын әліпбиімен хат таныған. Соның өзінде ондай мектепте де оқымай ауылда талай адамдар сол қалпында сауатсыз күйінде қалды.

Біздің «Ынтымақ» ауылының 80–90 шақты үйінен соғысқа дейін тек екі адам ғана орта арнаулы және жоғары оқу орынын бітірді: оның біреуі Қажынәсіп Қабіұлы Сүгіров ағамыз педагогикалық техникумды бітіріп көп жыл мұғалім, мектеп директоры болды. Соғыстың алдында ол қазіргі Мамлют ауданындағы Бостандық мектебінің директоры болып қызмет атқарды. Соғыс басталысымен ол әскерге алынып, 1942 жылы майданда ауыр жараланып, госпитальда қайтыс болды. Оның 1940 жылы туған ұлы Ұлан Сүгіров Омбы ауыл шаруашылық институтын бітіріп, инженер дипломын

алып, көп жыл инженер, совхоз директоры болды. Қазір зейнеткер болса да өнертапқыштықпен айналысуда.

Екіншісі: Қанапия Мұстафаұлы Мұстафин тракторист болып жүріп, комсомолға кіріп, партия-совет мектебін, Бүкілодақтық коммунистік партияның орталық комитетінің жанындағы Жоғары партия мектебін бітірді. Мәскеуде. Көп жыл Ақтөбеде, Алматыда облыстық партия органдарында, кейін Қазақстан Республикасының Мәдениет министрінің орынбасары, Республикалық телевизия және радио хабарларын тарату комитетін басқарды. Бірақ мұндайлар аз болды, өйткені ауылда тек бастауыш мектеп қана болды. Оны бітіргендердің көбі әрі қарай оқи алмады.

Мен ауылдағы бастауыш мектепті 1941 жылғы июнде бітірдім. Сол айда Германия фашистерімен соғыс басталып кетті. Ауылдың ер азаматтары соғысқа аттанды. Біздің үйден әкемнің үш інісі – Құрман, Омар, Хамза майданға жіберілді. Әкемді Петропавл қаласына трудармияға алып әскери зауытқа жұмысқа тағайындады. Үйде кәрі әжем (әкемнің шешесі), Хамза ағамның жас зайыбы Сақып, Құрман ағамның менен де кіші ұлы Шәріп төртеуміз ғана қалдық. Соғыстың зардабынан көп қиыншылық көрдік. Мен әрі қарай ешқайда барып оқи алмай бір жыл ауылда колхозда ұсақ-түйек жұмыс істедім. Менің бақытыма қарай 1943 жылы февральда майданда бір иығынан жараланып Хамза ағамыз елге оралды. Ол келгесін жағдайымыз түзеле бастады. Ол келісімен жақын жердегі (7 км) Дмитриевка селосынан хат, газет, журнал таситын пошташы (почталион) болып орналасты. Сол жылғы 1-ші сентябрьде ол мені сол Дмитриевка селосындағы орыс мектебіне оқуға аларып

орналастырды. Ол кезде, мен орыс тілін нашар білетін едім. Сондықтан 4-ші класты бітіріп келген мені 2-інші класқа отырғызды. Алғашқы кезде тіл білмегендіктен қиын болды. Дегенмен бар ынтаммен оқығандықтан бір-екі айда тілді біраз меңгеріп жақсы оқып кеттім. Осы мектепте оқып жүріп орыс тіліндегі кітаптарды көп оқыдым. Бұл орыс тілін жетік білуге көмектесті. Осында оқып жүргенде бірсыпыра қазақ кітаптарын да оқыдым. Орыс тілінде А. С. Пушкиннің, М. Ю. Лермонтовтың өлеңдер, поэмалар жинағын, Н. А. Островскийдің «Как закалялась сталь», А. Фадеевтің «Разгром», «Молодая гвардиясын» оқысам, қазақ тілінде Сәбит Мұқановтың «Менің мектептерім», «Адасқандар», «Сұлушаш», «Жұмбақ жалау», Мұхтар Әуезовтің «Ақын аға», «Абай» (I-том), Ғабдол Слановтың «Арман ағысы», «Дөң асқан», «Жанартау», Әлжаппар Әбішевтің «Армансыздар», «Жас түлектер», Абайдың өлеңдерін, т.б. оқыдым.

1949 жылы Дмитриевка жетіжылдық мектебін бітіріп, аудан орталығындағы Марьевка орта мектебінің 8-ші класына оқуға түстім.

Мен Марьевка мектебінің 8-ші класына келгенде Қошанов Аманжол 9-ншы класта оқып жүр екен. Білімді де пысық оны мектептің оқушылар комсомол комитетінің хатшысы етіп сайлапты. Мен келгеннен кейін көп кешікпей осы комсомол комитетінің мүшесі және оқушылар комитетінің (учкомының) председателі етіп сайлады. Екеумізде бұл жұмыстарды жақсы атқардық.

Бұған қоса сол кезде мектепте оқып жүрген 6–10 кластардағы қазақ оқушыларын жинап жиналыс өткізіп, Абай атындағы патриоттық ұйым құрдық. Ұйым мүшелері ара-тұра жиналып қазақ әдебиеті мен тарихы

жөнінде кеш өткізіп, әңгімелесіп тұрдық. Біз және менің ұсынысыммен «Достар дауысы» атты әдеби жинақ (альманах) шығардық. Редакторы мен, тексін жазушылар Жарылғапов Қабдрахман және Бектұров Нұрғожа болды.

Жинақта менің, Аманжолдың, Жарылғапов Қабдрахманның, Бектұров Нұрғожаның, Оразалин Сәкеннің, Жахин Зейкеннің, Айтмағамбетов Жақсыбайдың, т.б. мақалалары жазылды. Бұл жинақ қазір де менің қолымда. Осындай істермен айналыса жүріп мен кітап оқуды да тоқтатқам жоқ. Осы мектепте оқыған кезде В. Белинскийдің, Н. Г. Чернышевскийдің, Н. А. Добролюбовтың, И. С. Тургеневтің, Н. В. Гогольдің, А. С. Пушкиннің, Л. Н. Толстойдың, М. А. Шолоховтың, К. Симоновтың, А. Сурковтың, А. Т. Твардовскийдің, т.б. кітаптарын оқыдым. Негізгі сабақтарды да жақсы оқыдық. Жалпы сол орыс мектебінде оқыған қазақ балаларының барлығы дерлік оқуды жақсы үлгерді. Барлығы да зор патриоттық сезіммен намысқа тырысып, бірін-бірі қолдап отырды.

1951 жылғы июньде Аманжол Қошанов 10-ншы класты алтын медальға бітіріп, Москваның халықаралық қатынастар институтына оқуға түсті. Біз онымен хат жазысып тұрдық. Ол хат арқылы сол Москвада оқып жүрген Кәкімбек Салықовпен, Шота Уәлихановпен таныстырды. Кейін біз олармен де дос болып хат жазысып тұрдық. Сол достығымыз кейін де жалғасты.

1952 жылғы жазда 10-ншы класты бітіріп, Қабдрахман екеуміз Алматыдағы С. М. Киров (қазір Әл-Фараби) атындағы Қазақ мемлекеттік (ұлттық) университетіне оқуға түстік. Мен онда да негізгі оқудан басқа көптеген

әртүрлі кітаптарды оқыдым. Бұл жерде оларды атамай-ақ қойайын, өйткені ол үлкен тізім болар еді. 1957 ж. университетті бітіріп келгесін 2 жыл Хрущев мектебінде, 12 жылдан аса Городецк мектебінде қызмет істедім. 1971–1995 жылдары Петропавлда облыстық оқу бөлімі меңгерушісінің орынбасары қызметін атқардым. 1995–2000 жылдары облыстық мұғалімдер білімін жетілдіру институтында қызметте болдым. Одан кейін 2001–2012 жылдары облыстық тарихи-өлкетану музейінің жанында ашылған «Асыл мұра» – әдеби, тарихи зерттеу орталығында қызмет атқардым. Сөйтіп, оқу оқыған, қызмет атқарған 70 жыл ішінде мен бірнеше жүздеген кітаптар оқыдым қазақ, орыс тілдерінде. Олардан көп білім, тәлім алдым. Бұл менің өзімнің де мақалалар, өлеңдер жазуыма, сөйтіп, шығармашылықпен айналысуыма көмектесті. Нәтижесінде сонау 1943 жылдан бастап аудандық, облыстық, республикалық газеттерге, республикалық, одақтық журналдарға мақалалар жазып жарияладым.

1998–2017 жылдар аралығында 21 кітап шығардым (жеке өзім) және басқа авторлармен бірлесіп 18 кітап шығарыппын. Бұлардан басқа әртүрлі 45 кітапта менің мақалаларым, алғы сөздерім жарияланды. Өлкеміздің көптеген зиялы азаматтарының өмір жолы мен шығармашылығы, елге сіңірген еңбегі туралы мақалалар мен очерктер жазып әртүрлі басылымдарда жарияладым.

1972–1997 жылдар аралығында облыс мектептері, жалпы халық ағарту жұмысы жайлы бірқатар баяндамалар жасап, облыстық радио мен телевизияда сөз сөйлеген екем. Солардың тізімін де осы кітапқа енгіздім. Осы тізімдерде көрсетілген мақалалардың мәтіндерін

(текстерін) бұл жерде келтіру мүмкін емес, өйткені олар бірнеше кітап болар еді. Сонымен бірге әртүрлі авторлардың әр кезде маған сыйлаған кітаптарына жазған қолтаңбалары (автографтары) да осы кітапқа кіріп отыр. Олардың өзі 120 болып қалыпты.

Мен және менің шығармаларым туралы 140-тан астам мақалалар да осы кітаптан орын алды. Әр жылдары алған әртүрлі наградалар мен алғыстар да кітапта көрсетілді. Кітаптың соңында бірқатар авторлардың маған арналған өлеңдері беріліп отыр.

Мен бұл материалдарды өзімді өзім мақтау үшін келтіріп отырған жоқпын, кейінгі ұрпақ менің өмірімде жазған шығармаларымды білсін, халықтың нанын еш еңбектенбей тегін жемегенімді көрсін деп жазып отырмын. Сондықтан оқырман қауым бұл кітапты түсіністікпен оқуын өтінемін.

Автор

Қайролла Мұқанов **(Өмірбаяндық анықтама)**

Қайролла Мұқанұлы Мұқанов 1932 жылдың 26 қыркүйегінде қазіргі Тимирязев ауданындағы «Ынтымақ» ауылында туған. Ауыл бастауыш мектебін қазақ тілінде соғыстың қайнап тұрған кезінде 1942 жылғы жазда бітірді. Әкесі және оның үш інісі бірдей әскерге және әскери зауытқа жұмысқа алынғаннан кейін отбасында тек кәрі әжесі мен жеңгесі қалды. Тұрмыс қиын болды. Жақын жерде қазақ орталау не орта мектебі болмады. Осындай қиыншылықтарға байланысты ол

бір жыл ешқайда оқи алмады. Тек 1943 жылы наурыз айында әкесінің інісі Хамза әскерден жараланып келгеннен кейін ғана оқуға мүмкіндік туды. 1943–1944 оқу жылының басында Хамза ағасы оны жақын жердегі (7 км) Дмитриевка селосындағы орыс жетіжылдық мектебіне оқуға орналастырды. Ол кезде жасөспірім Қайролла орыс тілін мүлде білмейтін еді, сондықтан оны мектеп басшылары 2-ші сыныпқа отырғызды. Алғашқы кезде тіл білмегендіктен біраз қиыншылықтар болды. Кейін ол тілді меңгеріп жақсы оқи бастады. Барлық қиыншылықтарға қарамастан 1949 жылы осы мектепті жақсы бітіріп, сол кездегі Октябрь ауданының орталығындағы Марьевка орта мектебіне оқуға түсті. Бұл мектепті күміс медальмен тәмамдап 1952 жылы Алматы қаласындағы С. М. Киров (қазір әл-Фараби) атындағы Қазақ Мемлекеттік университетінің философия бөліміне оқуға қабылданды. 3-ші курста бұл бөлім жабылғаннан кейін сол университеттің тарих факультетінде оқуын жалғастырды. 1957 жылғы жазда осы факультетті тәмамдап елге оралды.

Еңбек жолын Қайролла Мұқанұлы Октябрь ауданында (қазіргі Тимирязев ауданында) тың игеру кезінде жаңа құрылған Хрущев (кейін «Восход» совхозы деп аталды) совхозының орта мектебінде тарих пәнінің оқытушысы болып бастады. Келесі 1958–1959 оқу жылы сол мектептің оқу ісінің меңгерушісі болып тағайындалды. 1959 жылдың тамыз айында Октябрь аудандық оқу бөлімі (меңгерушісі В. Д. Кузнецов) оны сол аудандағы (қазір Шал ақын ауданы) Городецкий сегізжылдық мектебіне директор етіп жіберді. Городецкое үлкен село болғанымен мектебі нашар екен. Ескі мектептің

жанынан саман кірпіштен жаңа мектеп салынып жатыр екен. Екі ай бойы құлағалы тұрған ескі тар мектепте жұмыс істеуге тура келді. Әйтеуір Қараша айында жаңа мектеп дайын болды. 1965 жылы сегізжылдық мектеп орта мектепке айналды. Қайролла Мұқанов осы мектепті 12 жыл басқарды. Мектеп аудан ішінде абыройлы болды. 1971 жылдың 10-шы желтоқсанында Қ. Мұқанов Солтүстік Қазақстан облыстық оқу бөлімінің меңгерушісінің орынбасары болып тағайындалды. Осы қызметте ол үздіксіз 23 жыл істеді. 1995 жылдың басынан бастап 6 жыл облыстық мұғалімдер білімін жетілдіру институтында әдіскер әрі аға оқытушы қызметін атқарды. Ол 1993 жылы зейнеткерлікке шықса да жұмыссыз қарап отырмады. 2001 жылғы 1-ші ақпаннан бастап 2013 жылғы 19 шілдеге дейін Солтүстік Қазақстан облыстық тарихи-өлкетану мұражайының жанынан құрылған «Асыл мұра» ғылыми-зерттеу орталығында ғылыми қызметкер болып істеп келді.

Қ. Мұқанов облыс мектептері мен халық ағарту органдарында жалпы алғанда 42 жыл еңбек етті. Оның осы уақыт аралығында халық ағарту ісінде көрсеткен жетістіктері уақытында бағаланды да. Ол «Құрмет белгісі» орденімен, В. И. Лениннің 100 жылдығына арналған медалімен, Ыбырай Алтынсарин медалімен, «СССР халық ағарту ісінің отличнигі», «Қазақ ССР халық ағарту ісінің отличнигі» белгілерімен, Қазақстан Республикасы Жоғары Советінің, Қазақ ССР халық ағарту министрлігінің, Солтүстік Қазақстан облыстық партия комитетінің, Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитетінің Құрмет грамоталарымен марапатталды.

Қ. Мұқанов негізгі қызметімен қатар көптеген қоғамдық жұмыстар атқарды. 1972–1995 үздіксіз Халық ағарту ғылым істері жөніндегі Солтүстік Қазақстан облыстық кәсіподақ (профсоюз) комитетінің Президиумының мүшесі, Облыстық атқару комитетінің жанындағы байқау (наблюдательный) комиссиясының, Облыстық табиғатты қорғау қоғамы Президиумының мүшесі болды. 1992 жылдан бастап осы күнге дейін облыстық ардагерлер Кеңесінің мүшесі, 1990 жылдан 2005 жылға дейін облыстық «Қазақ тілі» қоғамының төрағасының орынбасары, 1995 жылдан осы күнге дейін облыстық Сәбит Мұқанов атындағы әмбебап кітапханадағы өлкетанушылар клубының мүшесі болып істеп келеді. Соңғы жылдары ол Петропавл қалалық ономастикалық комиссия мүшесі болды.

Қ. Мұқанов сонау 1943 жылдан бері аудандық, облыстық, газеттерге әр тақырыпта мақалалар жазып келеді. Ол зейнеткерлікке шыққаннан кейін әсіресе өлкетану жұмысымен көбірек айналысуда. Өзіміздің Солтүстік Қазақстан өңірінің атақты адамдарының өмір жолын зерттеп, материалдар жинап баспасөз бетінде жариялаумен шұғылданады. Ол үшін Солтүстік Қазақстан облыстық, Алматыдағы Орталық республикалық және Омбы, Тобыл қалаларындағы мұрағаттарды қопарып көптеген құжаттарды саралап бірсыпыра бұрын белгісіз болған материалдар жинады. Сонымен қатар өлкеміздің зиялы қарт адамдарымен сұхбаттасып, олардан да біраз тарихи материалдар, естеліктер, шежіре, т.б. жазып алды. Оның үстіне көптеген кітаптардан, газет, журналдардан да қажетті материалдар жинады. Соларды пайдаланып, баспасөз беттерінде

қазақ, орыс тілдерінде көптеген мақалалар жариялап, бірнеше кітаптар шығарды.

Қ. Мұқанов әріптесі Социал Жұмабаев екеуі бірігіп атақты жерлесіміз Тоқсан би туралы, революционер Баймағамбет Ізтөлин туралы («Арманды ақын»), Барлыбаевтар әулеті туралы («Бір әулеттің тарихы»). Ал марқұм Ғалым Қадірәлинмен бірігіп Қазақ ССР-на еңбек сіңірген ұстаз Шияп Садықов туралы, белгілі оқытушы Қайреш Қоспанов туралы, бұрынғы «Союзцелинвод» тресінің бастығы Қаттай Кеншінбев туралы кітаптар шығарды. Бұларға қоса үшеуі бірігіп Сегіз сері Шақшақовтың 2 томдық, Қожаберген жыраудың бір томдық шығармалар жинағын тағы басқа кітаптар шығарды.

Қ. Мұқанов жеке өзі өлкеміздің зиялы азаматтарының бірі Абылай қажы Рамазанов туралы («Елін сүйген азамат»), Қазақстанға еңбегі сіңген ұстаз Қағида Базарбаева туралы («Ұлағатты ұстаз»), Қызылжар қаласындағы қазақ педагогикалық техникумының тұңғыш директоры, Алаш партиясының мүшесі, журналист, дәрігер Жұмағали Тлеулин туралы орыс тілінде («Жұмағали Тлеулин – деятель Алаш Орды»), өзінің туған ауылы туралы («Ынтымақ ауылы»), өңіріміздегі қыздардың арасынан алғаш жоғары діни білім алған, бірақ сол кездегі байлардың зорлығымен арманына жете алмай қыршынынан қиылған Ұмсын сұлу Жұсыпқызы туралы («Ұмсын сұлу»), өлкеміздің белгілі зиялы азаматтары туралы («Өлке тұлғалары»), т.б. кітаптар шығарды.

Қ. Мұқановтың соңғы жылдардағы осындай еңбектері бағаланып, ол 2005 жылы «Жеңіске 60 жыл» кейін «Қазақстан Конституциясына 10 жыл», «Жеңіске 65

жыл» медальдарымен және академик Е. А. Бөкетов медалімен қоса ақшалай сыйлығымен марапатталды.

2009 жылы ол атақты жерлесіміз әйгілі ақын Мағжан Жұмабаев туралы зерттеу еңбегін шығарды, 2013 ж. осы еңбегін толықтырып «Мағжанның ізімен – По следам Мағжана» атты көлемді (440-бет) кітап шығарды. Қазіргі кезде Облысымыздың халық ағарту ісінің тарихын зерттеумен айналысуда. Сонымен қатар ағымдағы баспасөз беттерінде әр тақырыпта, әсіресе «Мәдени мұра» бағдарламасы аясында мақалалар дайындап жариялауда. Ол Қазақстан Журналистер Одағының мүшесі, М. Қозыбаев атындағы Солтүстік Қазақстан Мемлекеттік университетінің Құрметті профессоры.

Кайролла Муканов **(Биографическая справка)**

Кайролла Муканович Муканов родился 26 сентября 1932 года в крестьянской семье в ауле Ынтымак бывшего Октябрьского (ныне Тимирязевского) района Северо-Казахстанской области. После окончания аульской начальной школы на родном казахском продолжил учебу на русском языке вначале в Дмитриевской семилетней, затем в Марьевской средней школе. Окончив Марьевскую среднюю школу с серебряной медалью в 1952 году поступил в Казахский Государственный Университет имени С. М. Кирова (ныне КазНУ им.Аль-Фараби).

После окончания исторического факультета КазГУ в 1957 г. начал трудовую деятельность учителем истории в средней школе Целинного совхоза имени Н. С. Хрущева

Октябрьского района Северо-Казахстанской области. В 1958–1959 учебном году работал завучем этой же школы. А в августе 1959 г. был назначен директором Городецкой восьмилетней школы того же района. Чуть позже школа не без участия Муканова К. М. была преобразована в среднюю. В этой школе Кайролла Муканович проработал 12 лет.

В декабре 1971 г. Кайролла Муканов был назначен заместителем заведующего Северо-Казахстанского областного отдела народного образования (обЛНО). С 1-го февраля 1995-го до 1-го февраля 2001 г. работал старшим преподавателем кафедры инновационных педагогических технологий областного Института усовершенствования учителей (ИУУ).

После обретения нашей страной независимости в начале 90-х годов в Северо-Казахстанский университет поступали учиться студенты из Китая, Монголии, слабо знавшие русский язык. Кайролла Муканович в течение 2 лет читал им, а так же местным студентам курс лекций по истории Казахской ССР на казахском языке. Несколько лет работал председателем Государственной экзаменационной комиссии на историческом факультете университета. Выступал с содержательными докладами на многих научно-практических конференциях. Активно принимал участие в общественной жизни университета и до сих пор не прерывает связь с вузом.

С 1-го февраля 2001 г. до сегодняшнего дня К. М. Муканов работает сотрудником научного литературно-исторического методического центра «Асыл мұра» («Золотое наследие») при Северо-Казахстанском областном краеведческом музее.

Кайролла Муканович – активный общественник. С августа 1972 г. по август 1995 г. являлся активным членом Президиума Северо-Казахстанского обкома профсоюза просвещения и науки. Член областной наблюдательной комиссии при исполкоме областного Совета народных депутатов. В это же время он – член президиума областного Общества охраны природы. С 1992 года по настоящее время член областного Совета ветеранов. С 1990 по 1995 гг. работал заместителем председателя областного общества «Қазақ тілі» на общественных началах. С 1995 г. по настоящее время Муканов К. М. является активным членом клуба краеведов при областной библиотеке им. Сабита Муканова.

Кайролла Муканов систематически занимается творческой работой. Он еще в школьные годы писал заметки, стихи, делал зарисовки в школьную стенгазету, затем районную и областную газеты. Работая директором школы, затем заместителем заведующего облОНО и сотрудником ИУУ, Муканов К. М. опубликовал в областных газетах «Ленин туы» и «Ленинское знамя», республиканских газетах «Қазақстан мұғалімі» и «Учитель Казахстана», журнале «Қазақстан мектебі» большое количество статей на педагогические темы на русском и казахском языках.

После выхода на пенсию 1993 году Кайролла Муканович продолжает работать. В этот период он много занимается краеведческой работой. Собирает материалы о знаменитых земляках-североказахстанцах в областных, республиканских архивах, Государственном архиве Омской области, архиве г. Тобольска соседней РФ и др. Беседуя со старожилками, пополняет свои знания

о прошлом области. В результате огромного неустанного труда, им написаны статьи о творчестве академика Евнея Арстановича Букетова, академика Аманжолы Кошанова, поэта Какимбека Салыкова, архитектора Шоты Валиханова, писателей-земляков Сабита Муканова, Габита Мусрепова, Ивана Шухова, Сафуана Шаймерденова, Герольда Бельгера, Кожаберегена жырау, Сегиз Сери Шакшакова, Магжана Жумабаева, Миржакыпа Дулатова, Ахмета Байтурсынова и др.

Кайролла Муканов совместно с Социалом Жумабаевым подготовил и издал книгу о знаменитом бие XIX века, уроженце Северного Казахстана Токсане Жабайулы (Токсан би), книгу «Арманды ақын» о поэте-революционере Баймагамбете Изтолине, «Бір әулеттің тарихы» о семье Барлыбаевых. Муканов К. М. собрал огромный материал и выпустил в 2003 году книгу под названием «Елін сүйген азамат» («Человек, любивший свой народ») о знаменитом земляке, члене партии «Алаш», репрессированном в 1928–1931 гг. Аблае Рамазанове, «Ұлағатты ұстаз» («Замечательный педагог») о заслуженной учительнице Казахской ССР Кагиде Базарбаевой, «Жумағали Тлеулин – деятель «Алаш Орды» – первом директоре Петропавловского Казпедтехникума, друге Миржакыпа Дулатова и Магжана Жумабаева, «Ынтымақ ауылы» («Аул Ынтымақ») – об истории родного аула, «Ұмсын сұлу» («Красавица Умсын») – об ученой девушке, ставшей жертвой феодально-патриархального строя, «След поэта» о Магжане Жумабаеве и др. И сегодня Кайролла Муканов продолжает исследовательскую краеведческую работу о знаменитых земляках, по истории области.

За 44 года неустанной работы Кайролла Мука-
нов внес значительный вклад в дело развития и со-
вершенствования народного образования области.
За большие заслуги в этой сфере он награжден мно-
гочисленными орденами, знаками отличия, меда-
лями, почетными грамотами, благодарственными
письмами. К примеру, орденом «Знак Почета», знач-
ками «Отличник просвещения СССР», «Отличник
народного образования Казахской ССР», медалью
имени Ибрая Алтынсарина, медалью «За трудовую
доблесть. В ознаменование 100-летия В. И. Ленина»,
Почетными грамотами Верховного Совета Казах-
ской ССР, Министерства просвещения КазССР, Севе-
ро-Казахстанского обкома партии и облисполкома.
В 2005 году Кайролла Муканович награжден медаля-
ми «60 лет Победы», «Конституции Казахстана 10 лет»,
в 2009 году премией и медалью имени академика
Е. А. Букетова, в 2010 году Почетной грамотой акима
Северо-Казахстанской области в связи с 10-летием
центра «Асыл мұра», в 2011 году знаком «Мәдениет
қайраткері» Министерства культуры РК. Он – член
Союза журналистов Казахстана, Почетный профессор
Северо-Казахстанского государственного универси-
тета им. М. Козыбаева. Почетный ветеран Северо-Ка-
захстанской области (в честь 30-летия ветеранского
движения). Решением Президиума НАН ВШК удосто-
ен диплома и медали «Қазақстан жоғары мектебіне
еңбек сіңірген қайраткер». Диплом и медаль вручены
13.10.2017 г. на областном торжественном собрании,
посвященном 80-летию СКГУ имени Манаша Козы-
баева Президентом НАН ВШК Мутановым Г. М.

Қайролла Мұқановтың журналдарда жарияланған мақалалары

1. Большой и светлый путь – журнал «Народное образование» – Москва, 1977 год, № 9, стр. 92–93.
2. Этапы большого пути (об истории развития народного образования области за 60 лет Советской власти) (совместно с Я. И. Носковым) – «Народное образование» – 1977 год. № 11, стр. 4–6.
3. Чистовская ученическая бригада (Совместно с Я. И. Носковым) – «Народное образование» – 1979 год, № 7, стр. 69–70.
4. Нәтижелер және көкжиектер – «Қазақстан мектебі» – 1981 жыл, № 6, 17–20 б.
5. Решаем задачи первостепенной важности – «Русский язык в казахской школе» – 1984 год, № 12, стр. 3–7.
6. Изучать язык Ленина – «Русский язык в школе» – 1985 год, № 11, стр. 3–9.
7. Реформа жұмыс үстінде – «Қазақстан мектебі» – 1985 жыл, № 5, 13–19 б.
8. Ұстаз жолы – «Қазақстан мектебі» – 1986 жыл, № 4, 34–36 б.
9. Жалпы қамқорлық – «Қазақстан мектебі» – 1986 жыл, № 10, 9–11 б.
10. Дархан еді даласындай «Е. А. Бекетов туралы» – «Сарыарқа» – 1996 жыл, № 3, 12–16 б.
11. Сабит и Мағжан – «Нива» – 2001 год, № 1.
12. Мағжан в Петропавловске – «Нива» – 2003 год, № 8 стр. 72–79.

13. Эксперимент по самопознанию идет «о работе СШ №7 по проведению эксперимента по самопознанию» – «Мой город» – 2003 год, № 1, стр. 8.

14. Мечети Петропавловска – «Мой город» – 2004 год, № 3, стр. 12–13

15. Письмо Татьяны под аккомпанемент домбры – «Провинция» – 2006 год, № 2, стр. 7–11.

16. Сәбит және Қызылжар – «Жаңа Сарыарқа» – 2006 жыл, № 4, 42–46 б.

17. Воин и поэт (о жизни и творчестве Кожабегена жырау) – «Нива» – 2006 год, № 1, стр. 75–83.

18. Ұлы ағартушы (Мағжан Жұмабаев туралы) – «Жаңа Сарыарқа» – 2008 жыл, № 4, 15–22 б.

19. Горячее огня (о Шал акыне и его творчестве) – «Провинция» – 2008 год, № 3, стр. 64–68.

20. Ақиық ақынның ұстаздары – «Мағжан» журналы – 2008 жыл, № 3, 51–61 б.

21. Міржақып Дулатов Қызылжарда – «Жаңа Сарыарқа» – 2009 жыл, № 1, 8–11 б.

22. Тимирязев ауданына Сәбит Мұқанов аты берілсе – «Жаңа Сарыарқа» – 2009 жыл, № 6, 4–6 б.

23. Абылай хан және Бұқар жырау – «Жаңа Сарыарқа» – 2009 жыл, № 2, 42–45 б.

24. Истинный патриот Казахстана (к 80-летию Герольда Бельгера) – «Мысль» – 2014 год, № 10, стр. 61–62.

25. Академик Е. А. Букетов – педагог и наставник – «Сборник СКГУ» к 90-летию академика – 3.04.2015 г., стр. 50–53.

26. Феномен Чокана Валиханова – «Мысль» – 2015 г, № 11, стр.71–74. В соавторстве с А. А. Сыздыковой.

27. Сәкен Сейфуллиннің идеясымен салынған қазақ поселкалары – «Ақиқат» – 2015 жыл, № 10, 30–32 б.

28. Мағжанның түрікшілдігі – «Мағжан» – 2016, № 2, 30 б.

29. Алғашқы «Айқаптың» Солтүстік өңірдегі тілшілері – «Айқап» – 2016 жыл, № 2, 65–69 б.

30. Мағжан поэзиясындағы түркі тақырыбы – «Айқап» – 2016 жыл, № 4, 48–53 б.

31. Люди великой степи: по труду и награда – «Мысль» – 2016 год, № 2, стр. 45.

32. Шарипа Нұржанова, Әсел Әлім (Қайролла Мұқановпен сұхбат) – «Мен де еліме, халқыма адал қызмет етсем...» – «Ақиқат» – 2017 жыл, № 4, 78–82 б.

33. «Бекмұхамбет Серкебаев – білікті ұстаз, көрнекті жазушы, ұлтжанды азамат» – «Айқап», 2017 жыл, № 2, 134–137 б.

Қайролла Мұқановтың әртүрлі кітаптарда басылған мақалалары, естеліктері, алғы сөздері

1. Қайролла Мұқанов. «Батыр Баян ақын, жазушылар шығармаларында». Кітапта: Социал Жұмабаев, Зейнолла Олжабаев, «Батыр Баян», Петропавл, 2008. 90–15 беттерде.

2. Нұрғожа Бектұровтың «Мерген ауылы». Астана, 2010. Кітабына алғы сөз.

3. Қайролла Мұқанов. Ақжүрек, абзал азамат. Кітапта – «Азамат келбеті», Петропавл, 2010 (93–99 беттерде)

4. Қайролла Мұқанов. 1) Абылайдың қос батыры – Күлеке мен Құлсары 2) Абылайдың айбынды серігі. Кітапта – Мағжан Рахимов. «Құлсары батыр». Петропавл, 2009. (52–62 беттерде)

5. Қайролла Мұқанов. Мінайдар Жақыповтың «Өмір өткелдері», Петропавл, 2010 ж. кітабында алғы сөз (3–4 беттерде) және «Фибратты ғұмыр» атты мақала (63–67 беттерде) және осы кітапты құрастырушы, редакция алқасының мүшесі.

6. Есенғали Керейбаевтың «Өмір өткелдері», Петропавл, 2012 ж. кітапты құрастырушы және Алғы сөзін жазған Қайролла Мұқанов редакция алқасының мүшесі.

7. Қайролла Мұқанов. «Өнегелі өмір». Кітапта Күләш Ахметбекова «Ел ардақтысы», Петропавл, 2010. (61–65 беттерде), редакция алқасының мүшесі.

8. Молдахмет Сұрағановтың «Ауылым – алтын бесігім» – Петропавл, 2010 ж. кітабына алғы сөз жазған және редакция алқасының мүшесі Қайролла Мұқанов.

9. Болат Мағазұлы Сағындықовтың «Өмір жыры», Петропавл, 2011 ж. «Қиын де шуақты жылдар» (75 жыл) кітабына алғы сөз жазған (6–33 беттерде) және редакциялаған Қайролла Мұқанов.

10. Сапарғали Жолаушиннің «Бике елі және оның шежіресі» Петропавл, 2011 ж. кітабын әдеби өңдеп, баспаға дайындаған және алғы сөзін жазған Қайролла Мұқанов.

11. Оспанова Марал Зейнел-Ғабиқызының «Жақсының аты өшпес» Петропавл, 2011 ж. кітабына алғы сөзін жазған Қайролла Мұқанов. (7–8 беттерде).

12. Қайролла Мұқанов. «Өнегелі ақын». Кітапта – Қобылан Хамзин «Халықтың ақыны» Петропавл, 2008 ж. 71–80 беттерде.

13. Қайролла Мұқанов. «Шал ақын поэзиясындағы педагогикалық ой-пікірлер». Кітапта – «Шал ақын». Өлеңдер, зерттеулер. Алматы, «Арыс», 2003 ж. (163–168 беттерде)

14. В книге «...Светлых мыслей красота» (североказахстанцы к 200-летию со дня рождения А. С. Пушкина) Петропавловск, 2000 г. статья Кайроллы Муканова «Читают тебя с упоением в глазах...» (на стр. 84–88)

15. Облыстық «Солтүстік Қазақстан» газетінің 85 жылдығына арналған «Дәуір-дастан», Петропавл, 2005 ж. атты кітапта Қайролла Мұқановтың «Дарынды қаламгер» (Мәжит Дәулетбаев туралы) мақаласы жарияланды 44–49 беттерде.

16. В книге «Трагедия и прозрение», Петропавловск, 2002 г. опубликованы статьи К. М. Муканова «Алаштың абзал азаматы, ақыны» (стр. 111–127) (О Мағжане Жұмабаеве) и «Возвращенное имя» (Об Ибрае Сандыбаеве) (стр. 141–147), «Ыбырай Сандыбаев» (1858–1930) в соавторстве с С. Кулмагамбетовым – стр. 147–155.

17. «Қадірлі еді Қаратай» атты Қаратай Қайыржанұлына арналған естеліктер жинағында (Петропавл, 2012 ж.) Қ. Мұқановтың «Адамгершілігі мол азамат еді» деген естелігі жарияланған. 26–30 беттерде.

18. В книге «Учить искусству обучения» Алма-Ата, «Мектеп», 1987 г. статья К. М. Муканова, зам. Заведующего Северо-Казахстанским облоно «Школьная реформа и районо» стр. 89–103.

19. В книге «Иван Шухов. Современники и земляки о жизни и творчестве писателя». Москва, 2006 г., стр. 237–241 статья «Глашатай дружбы»

20. В книге «Магжан Жумабаев» Петропавловск, 2006, стр. 242–262 статья «Сабит и Магжан».

21. В книге «Золотая книга целины – 50 лет» Петропавловск, 2004 г. стр. 253–259 статья «Все начинается со школы»

22. В книге «Сто лет. Лети строка, через века!». Статьи, воспоминания, очерки. Петропавловск, 2007 г. стр. статья «Сабит Муқанов. Работаю над романом» «Есіл»

23. В книге «Магжан Жумабаев. Стихи. Проза и литературные исследования». Составитель – Ж. Сулейменов. Петропавловск, 2006, стр. 242–262 статья «Сабит и Магжан».

24. В книге «Материалы научно-практической конференции «Архивное дело в Северо-Казахстанской области». Исторический опыт и перспективы развития». Петропавловск, 2008, стр. 75, статья К. Муқанова «Белые пятна» документальной истории области. 8 стр.

25. «Өңірдің ұзақ жолдары» (Жұнысов Қасым туралы) – Арқалық, 2009 ж. 106 бет – атты кітапта Қ. Мұқановтың «Через все испытания», «Сөзі де, ісі де өнеге», «Бақытты жан» атты үш мақаласы бар. (29–39 беттер)

26. «Арманды ақын» (Баймағамбет Ізтолин туралы) Петропавл, 2001 ж., 260 бет. Кітапта Қ. Мұқановтың «Сабит және Баймағамбет» атты өлеңі (124–125 б), және (Сабит и Баймағамбет) атты орыс тілінде жазылған мақаласы берілген (211–223). Кроме того даны переводы некоторых стихотворений поэта, переведенное на русский язык К. Муқановым (244–248)

27. Рүстем Уәйісов «Ата салты ұрпаққа мұра», Петропавл, 2009 ж., 172 бет атты кітапта Қ. Мұқановтың «Аяулы әжем» атты өлеңі берілген (68–69)

28. В.И. Маслов «Өмірдің жарқын беттері» – «Яркие страницы жизни» (О Жаксылыке Исакове) г. Петропавловск, 2012 г., 376 стр. кітапта Мұқановтың «Жоғары оптимист және еңбекқор адам» және орысша «Человек высокого оптимизма и трудолюбия» атты мақаласы берілген (292–295 стр.)

29. «Мағжан әлемі. Әдеби зерттеулер». Құрастырған Ж. Сүлейменов – Алматы, «Асыл кітап», 2009 ж., 496 бет. Кітапта Қ. Мұқановтың «Ақиық ақынның ұстаздары» атты мақаласы берілген (231–246 беттер)

30. «Дауылпаз баба Қожаберген». Құрастырушы А. Тасболатов. Шығармалар жинағы мен зерттеулер. – Алматы, «Мектеп», 2011 ж., 464 бет. Кітапта Қ. Мұқановтың «Қожаберген Толыбай сыншы ұлы» (316–324) қазақша және «Қожаберген жырау орысша» (340–358) мақалалары берілген.

31. «Академик Е. А. Букетов (80 лет)». Петропавл, 2005 г., 183 стр. Кітапта Қ. Мұқановтың «Ученый с душой поэта» (114–119) және «Дарқан еді даласындай» (125–130) атты мақалалары берілген.

32. «Есімі ел есінде». «Академик Е. А. Букетов в воспоминаниях земляков-североказахстанцев». Петропавл 1994 г, 154 с. Кітапта Қ. Мұқановтың «Дарқан еді даласындай» атты мақаласы берілген (114–123 беттерде)

33. В сборнике СКГУ «Материалы Международной научно-практической конференции «Козыбаевские чтения – 2013: Казахстан в мировых культурно-цивилизационных процессах» дана статья К. Муканова

«Алып тұлға Абылай хан» (Абылайдың 300 жылдығына арналған) (105–109 беттерде)

34. В этом же сборнике – том 2 – статья К. Муканова «Замечательная книга о премьер» (о Байкене Ашимове) (стр. 163–165)

35. Бақыт Мұстафиннің «Сарыала күзді сағыну», Петропавл, 2013 ж. атты кітабында Қ. Мұқановтың «Ол көңілі таза жазушы еді» атты мақаласы (424–427 б) жарияланды.

36. «Азаттық үшін алысқандар. Солтүстік Қазақстан өңіріндегі тәуелсіздік үшін күрес тарихы Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары». Алматы, «Қазақ энциклопедиясы», 2011, – 464 бет. Қазақша-орысша кітапта Қ. Мұқановтың «Судьба Сабыра Айтхожина: образец жертвы тоталитарного режима» атты статьясы жарияланды (стр. 355–358)

37. «Заманның заңғары. Тарихи танымдық жинақ. Қожаберген жыраудың туғанына 300 жыл», Алматы, «Зерде» – 472 бет – атты кітапта Қ. Мұқановтың, Г. Мұқанованың «Қожаберген Толыбайұлы» мақаласы берілген (370–376 беттер)

38. В книге «Вместе по жизни» – 75-летию З. С. Беевой, Петропавловск, 2011 дана статья К. Муканова «В согласии и понимании» (стр№ 70–72)

39. В сборнике «Материалы республиканской научно-практической конференции «Творчество Магжана Жумабаева в мировом литературном процессе», посвященной 120-летию поэта – 25.04.2013 г. Петропавл. 2013 г. дана статья К. Муканова «Мағжан және Смағұл Садуақасов» (стр. 236–239)

40. В сборнике «Материалы III-международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы науки и образования в области естественных и сельскохозяйственных наук, посвященной 90-летию академика Е. А. Букетова» – 03.04.2015 г. – Петропавл. 2015 г. опубликована статья К. М. Муқанова и А. А. Сыздықовой «Академик Е. А. Букетов – педагог и наставник» (стр. 50–53)

41. «Өшпес ерлік» атты жеңіс күніне арналған кітапта Петропавл 2015 ж. Қ. Мұқановтың 5 мақаласы жарияланды: 1. «Білікті қолбасшы, шынайы патриот (Хакім Бекішов)» (131–134 б.), 2. «43 қара қағаз» (136–139), 3. «Батыл десантшы» (Крамша Мұқанов) (172–174), 4. «Майдангер хаты» (Шәріп Хасенов) (175–177), 5. «Өмірі де, өнері де өнеге» (Қайырбек Сыздықов) – (383–385 б.)

42. Болат Сағындықовтың «Көңіл сыры» атты өлеңдер жинағына. Петропавл. 2016 ж. – 244 бет. Қ. Мұқановтың «Өңіріміздің тамаша жыршысы Болат Сағындықовтың 80 жылдығына» атты Алғы сөзі берілді (8–16 беттерде)

43. В книге «Состояние и перспективы развития методической службы в современных условиях» опубликована статья К. Муқанова «Из истории создания областного ИУУ, посвященная 60-летию ИПК и ППК»

44. В сборнике «Материалы городской научно-теоретической конференции «Формирование Казахстанского патриотизма» – Петропавловск, 20.10.2004, – опубликована статья доклад К. Муқанова «Формирования и воспитание личности на основе национальных и общественных ценностей»

45. «Жастарға да, жасамыстарға да өнеге боларлық кітап». – Әлия Шәріпқызы Әбілеваның «Аттаған қадам,

басқан із» атты кітабына жазылған Алғы сөз (сол кітапта – Петропавл. 2014 ж. – 5–8 беттерде). Осы кітаптың 45-нші бетінде менің «СҚ»-да жарияланған «Ұмытылмас ұстаз» атты Әлияның әкесі туралы мақаламды сол қалпында келтіріпті.

Өлке тұлғалары.

Петропавл – 2008 ж. – 308 бет. 100 дана кітабында жарияланған өлкеміздің ардақты азаматтарының тізімі

1. Садықов Шияп – Шал ақын ауданы Ленин орта мектебінің директоры, Қазақ ССР-інің еңбек сіңірген мұғалімі.
2. Изтолин Баймағамбет – революционер ақын, ағартушы ұстаз.
3. Қошанов Аманжол – экономика ғылымының докторы, профессор, Қазақстан Ұлттық Ғылым академиясының академигі.
4. Мұқанов Сәбит – академик жазушы, ақын.
5. Базарбаева Қағида – Қазақ ССР-інің еңбек сіңірген мұғалімі.
6. Жұмабаев Мағжан – қазақтың ұлы ақыны.
7. Салықов Кәкімбек – Қоғам және мемлекет қайраткері, ақын, жазушы, композитор.
8. Тілеулин Жұмағали – дәрігер, Қызылжардағы қазақ педтехникумының алғашқы директоры, Алаш қайраткері.
9. Бөкетов Ебіней Арыстанұлы – ғалым, химик-металлург, техника ғылымының докторы, профессор,

Қазақ Ғылым Академиясының академигі, Қарағанды мемлекеттік Университетінің тұңғыш ректоры, жазушы, аудармашы.

10. Қангожин Мүтәллап – ақын, қазақ ССР-іне еңбек сіңірген мәдениет қайраткері.

11. Дәулетбаев Мәжит – ақын, жазушы.

12. Мусин Үмітбай – Солтүстік Қазақстан облыстық атқару комитеті төрағасының орынбасары, Қазақ ССР жоғары Советінің депутаты.

13. Әлібаев Игібай – айтыскер ақын, ұстаз.

14. Шопанов Дүйсен – жазушы, «Қазақ» газетінің тілшісі, Алаш қайраткері.

15. Иманбаев Зейнелғаби – жазушы.

16. Оспанова Марал Зейнелғабиқызы – дәрігер, ақын.

17. Жапаров Шоқан – «Жалтыр» ауылының тумасы, алғашқы коммунистердің бірі, қуғын-сүргін кезінде атылып кеткен.

18. Жұнысов Қасым – облыстық партия ұйымында көп жыл қызмет атқарған, соғыс және еңбек ардагері.

19. Құлеке батыр Тәңірбердіұлы – Абылайханның сенімді батырларының бірі әрі елшісі, Шал ақынның әкесі.

20. Қанапиянов Мұсахан – көп жыл Айыртау ауданындағы Қазгородок (қазіргі Сырымбет) мектебінің директоры, Көкшетау облыстық оқу бөлімінің меңгерушісі болған белгілі ұстаз, ақын Бақытжан Қанапияновтың әкесі.

21. Әбілтаева-Баешова Ажар – техника ғылымдарының докторы, профессор, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты.

22. Мәмеков Галауәтден Есілбайұлы – ұстаз, жазушы.

23. Құлсары батыр – Абылайдың сенімді батырларының бірі, әрі елшісі.

24. Уәлиханов Шоқан – қазақтың тұңғыш ғалымы және саяхатшысы.

25. Абай Құнанбаев – ақын, аудармашы және қазақтың ұлы ойшысы.

26. Қадірәліұлы Ғалым – ұстаз, жазушы.

27. Байдильдин Әбдірахман – ұстаз, жазушы, қуғын-сүргін құрбаны.

28. Сырғабеков Нығымет – ұстаз, Қазақстанның Жері ісі халық комиссары, қуғын-сүргін құрбаны.

29. Тәштитов Қайсар – Қазақстан комсомолы орталық комитетінің бірінші хатшысы, қуғын-сүргін құрбаны.

30. Баржақсин Ахмет – ұстаз, жазушы-драматург, қуғын-сүргін құрбаны.

31. Бекенов Елжас – журналист, жазушы, қуғын-сүргін құрбаны.

32. Жамболов Әбушахман – партия, совет қызметкері, қуғын-сүргін құрбаны.

33. Жәнібеков Жанұзақ – ұстаз, журналист, Алаш қайраткері, қуғын-сүргін құрбаны.

34. Уақбаев Жақия – ұстаз, журналист, қуғын-сүргін құрбаны.

35. Жанталин Ахмет – ағартушы, журналист, қуғын-сүргінге ұшыраған.

36. Жұсыпов Әбурайра – ағартушы, журналист, «Қазақ» газетінің тілшісі, Алаш қозғалысының қайраткері, қуғын-сүргінге ұшыраған.

37. Басыбаев Мағел – ұстаз, көп жыл Жамбыл мектебін басқарған, тіл маманы.

38. Хасенов Шәріп – ұстаз, 130-шы жылдары «Ынтымақ» ауылының бастауыш мектебінің меңгерушісі болған, көп жыл Октябрь ауданының бірнеше бастауыш мектептерінде істеген.

39. Тілегенов Шайын – ұстаз, Сәбит Мұқановты оқытқан.

40. Қайыржанов совет – ұстаз, көп жыл облыс мектептерінде ұстаздық қызмет атқарған өмірінің соңғы жылдарында Мамлют ауданындағы Ленин орта мектебін басқарған.

41. Шманов Әнуарбек Нәжметденұлы – Солтүстік Қазақстан облыстық партия комитетінің 2-інші хатшысы болып істеген.

42. Нұрсейітов Уәра – журналист, соғыс және еңбек ардагері.

43. Баян батыр Қасаболатұлы – Абылайдың атақты батырларының бірі.

44. Тоқсан би Жабайұлы – белгілі би.

45. Елеусізов Мұқаш Ғаббасұлы – экономика ғылымдарының докторы, профессор.

46. Итіке батыр Жандосұлы – Шал ақын ауданының тумасы.

47. Айтхожин Сабыр – журналист, «Ленин туы» газетінің редакторы болған, қуғын-сүргін құрбаны.

48. Уәлиханов Шота Ыдырысұлы – белгілі сәулетші, Қазақстанға еңбек сіңірген сәулетші, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты, жазушы, ақын, суретші.

49. Берденов Тайжан – журналист, партия қызметкері, редактор, қуғын-сүргін құрбаны.

50. Абылай хан.

51. Ескен Қабиев – ұстаз, мектеп директоры.

52. Қайреш Қоспанов – ұстаз, мектеп директоры.
53. Рсаев Жасұлан – ұстаз, мектеп директоры.
54. Молдағалиев Сейдеш – ұстаз, мектеп директоры.
55. Қадыров Жасұлан – ұстаз, мектеп директоры.
56. Бисарин Рахым – ұстаз, мектеп директоры, әнші.
57. Бисарин Айтбай – ұстаз, мектеп директоры.
58. Жұсыпов Досым – ұстаз, мектеп директоры.
59. Қасымов Шакен – ұстаз, мектеп директоры.
60. Қонарбаев Ермек – ұстаз, мектеп директоры, жазушы.

**«Ел ардақтылары» атты кітапта
(Петропавл, 2016 жыл, 424 бет – 100
дана) – өңіріміздің ардақты азаматтары
туралы жарияланған мақалалар тізімі**

1. Аласармас алып тұлға Абылай хан
2. Құлеке батыр
3. Шал ақын поэзиясындағы педагогикалық ой-пікірлер
4. Қожаберген жырау
5. Тоқсан би
6. Жарық жұлдыз (Шоқан Уәлиханов – 170)
7. Достойный сын великой степи (журналист Уара Нурсеитов)
8. Ол Еуропаға ашылған терезе секілді еді (Шоқан Уәлиханов – 175)
9. Ер ардақтаған Абылай (Рамазанов)
10. Атақты Абылай қажы Рамазанов
11. Алаштың айбынды ақыны (Мағжан Жұмабаев)

12. Ұлы ақынды ұлықтаған қаһарман қайраткер (Смағұл Садуақасов)
13. Мағжан және Смағұл Садуақасов
14. Мағжан және Сәкен
15. Мағжан және Міржақып
16. Мағжан және Міржақыптың досы (Жұмағали Тілеулин)
17. Елін сүйген Алаш қайраткері (Абдолла Байтасов)
18. Халық қамқоршысы (Нығымет Сырғабеков)
19. Жазықсыз жазаланған қайраткер (Жанұзақ Жәнібеков)
20. Жастардың жалынды жетекшісі (Қайсар Тәшти-тов)
21. Сахна саңлағы (Есқақ Иманқұлов)
22. Қайраткер, қаламгер Қанапия (Қанапия Мұстафин)
23. Сәкен салдырған қоныстар
24. Сәбит және Сәкен
25. Айнымас тамаша достық (Сәкен мен Сәбиттің достығы)
26. Риясыз бауырмал жазушы (Сәбит Мұқанов – 100)
27. Ұлы суреткер (Ғабит Мүсірепов)
28. Ұлы жазушы аналар, арулар туралы (Ғабит Мүсірепов – 110)
29. Қазақ журналистика институтының алғашқы жетекшісі Үмітбай Балқашев хақында
30. Туған өңіріміздегі тұңғыш ұстаздардың бірі (Ғабдолла Шоқаев)
31. Жүрек төрінен орын алған (Жұмабек Тәшеновтың асқақ адамгершілігі хақында)
32. Шал ақын жырларын жадында сақтап, халқымызға жеткізген асыл ұрпағы Қошан Жантілеуов жайлы

33. Өнегелі ақын (Ахметжан Нұртазин)
34. Адалдыққа табынды абыздықта (Бәйкен Әшімұлы Әшімов)
35. Өз заманының заңғар тұлғасы (Бәйкен Әшімов – 95)
36. Ұлағатты ұстаз (Шияп Садықұлы Садықов)
37. Белгілі ғалым, білікті ұстаз (профессор Мұқаш Елеусізов – 50 жаста)
38. Артта қалған ауданды алға шығарған Ніл Болатбаев шапағаты мол адам еді
39. Айтыстың ақтаңгері (Игібай Әлібаев – 100 жаста)
40. Сегіз қырлы, бір сырлы (Қайырбек Сыздықов – 80 жаста)
41. Өмірі де, өнері де өнеге (Қайырбек Сыздықов)
42. Ел ардақтаған азамат (Үмітбай Мусин)
43. Білікті қолбасшы, шынайы патриот (Хакім Бекішев)
44. Есімі елдің есінде (Уара Нұрсейітов – 80)
45. Батыл десантшы (Крамша Мұқанов – 85)
46. Ел намысын қорғаған ер еді (Балғожа Кенғозин)
47. Днепрді кесіп өткен ержүрек (Жәлел Қизатов – 90 жыл)
48. Жолы жаңғыл жазушы (Сафуан Шаймерденов)
49. Мәңгілік шығармалар (Сафуан Шаймерденов)
50. Асылдың сынығы еді (Уәп Латанов)
51. Гибратты ғұмыр (Мінайдар Жақыпов)
52. Сөзі де, ісі де өнеге (Қасым Жұнысұлы – 85)
53. Асыл азамат (Қаттай Кеншінбаев – 85)
54. Ұстаз, ғалым, қаламгер еді (Қанаш Шәкенов – 90)
55. Абзал азамат, білікті ұстаз еді (Қайреш Қоспанов)
56. Сан қырлы азамат еді (Уәлихан Қуанышев)

57. Ақын жүректі ғалым (Евней Арыстанұлы Бекетов – 80)
58. Алмастың әр қыры асыл (Евней Бекетов)
59. Педагог, ақын, сазгер, әнші (Миғаш Шәріпов)
60. Туған тілдің тарланы (Мағел Басыбаев)
61. Теңдессіз тарихшы (Манаш Қозыбаев – 80)
62. Өмірі де, өлеңі де өнеге еді (Қобылан Хамзин)
63. Ұшқыр сезім, терең ойдың ақыны (Кәкімбек Салықов – 80 жаста)
64. Қазақтың қыран құстай Кәкімбегі (Кәкімбек Салықов)
65. Туған ауыл туралы толғау (Жақсылық Ысқақовтың кітабы туралы)
66. Естен кетпес адал дос еді (Ескен Қабиев)
67. Құдіретті жақсы ұрпағы Абылайдың! (Шота Уәлиханов – 75 жаста)
68. Сегіз қырлы, бір сырлы тұлға (Шота Уәлиханов – 80 жаста)
69. Сәулет өнерінің саңлағы (Шота Уәлиханов – 80 жаста)
70. Шоқан мен Шота (Шоқан Уәлихановтың туғанына 180 жыл)
71. Сәулетші Шота Уәлиханов және оның достары
72. Ғылымның биік шыңында (академик А. Қ. Қошанов – 75 жаста)
73. Бар өмірін ғылымға арнаған (А. Қ. Қошанов – 80 жаста)
74. Қазақ халқы мен тілінің жанашыры (Герольд Бельгер)
75. Қазақтың Герольд Бельгері – 80 жаста
76. Қазақ тілінің білгірі еді (Герольд Бельгер)

77. Өмірі өнегелі, көңілі кіршіксіз еді (Еркін Сақтағанов – 80)
78. Өнегелі өмір (Мәркен Ахметбеков)
79. Беделді басшы, ақынжанды азамат еді (Тастемір Исембеков)
80. Всегда в поиске (Социал Жұмабаев – 70)
81. Әлемге әйгілі ғұлама (Мұрат Айтхожин – 75)
82. Адамгершілігі мол азамат еді (Қайыркеш Исма-
нов)
83. Абзал азамат, ірі ғалым (Марат Кенғожин – 70)
84. Арманда кеткен азамат (Совет Қайыржанов)
85. Қалам мен қаруды тең ұстап (Шамардан Жа-
рылғапов)
86. Білікті ғалым, ұлтжанды генерал (Абай Тасбола-
тов – 60)
87. Білгір заңгер, шынайы патриот (Сабыр Қасымов
60)
88. Ғылымның қия жолында (Ажар Баешова)
89. Тарихына тәнтімін туған жерім! (Таңат Сүгірба-
евтың «Ауылым аты – Баян» атты кітабы туралы)
90. Қазақ мемлекеттік университетінің түлегі
болғанымға мақтанамын
91. Өңіріміздің тамаша жыршысы (Болат Сағын-
дықов – 80)
92. Алғашқы «Айқаптың» Солтүстік өңірдегі тілшілері
93. Қайролла Мұқанов (қысқаша өмірбаяны)

**Таңат Сүгірбаев құрастырған
«Қызылжар өңірінің зиялы қауымы»
атты кітаптарында жарияланған
Қайролла Мұқановтың мақалалары:**

I кітап 2010 ж., 384 бет

1. Айтхожин Сабыр
2. Айтхожин Еміл Сабырұлы
3. Айтхожина Мұрат Әбенұлы
4. Айтхожина Нағима Әбенқызы
5. Ахметов Қиғара Ахметұлы
6. Ахметсафин Уфа Меңдібайұлы
7. Әбдірахманов Тілек Айтымұлы
8. Әшімов Байкен
9. Әшімов Ондасын Бәйкенұлы
10. Бағанов Ақан Жұмабайұлы
11. Баешова Ажар Қоспанқызы
12. Балахметов Қажажмет
13. Базарбаева Қағида
14. Бекенов Елжас Жүнісұлы
15. Бектұрғанов Хасан Шаяхметұлы
16. Бектұрғанов Шаймерден
17. Бекішев Хакім Нұрғалиұлы
18. Бельгер Герольд Карлович
19. Болатбаев Ніл Әдғамұлы
20. Болатбаев Казбек Нілұлы
21. Бөкетов Ебіней Арыстанұлы
22. Дәулетбаев Мәжит Боранбайұлы
23. Елеусізов Ғаббас
24. Елеусізов Мұқаш Қаппасұлы
25. Жантілеуов Қошан

26. Жарылғапов Шаймерден
27. Жұмабаев Мағжан Бекенұлы
28. Жұнысова Жаңылжан Қасымқызы
29. Иманқұлов Ысқақ
30. Итеке батыр
31. Кенжегузин Марат Балғожаұлы
32. Кеншінбаев Қаттай Бектасұлы
33. Копышев Көкен Бекжанұлы
34. Қадірәлі Ғалым Қадірәліұлы
35. Қанапиянов Мұсахан
36. Қанапиянов Бақытжан Мұсаханұлы
37. Қанғожин Мүтәллап Мұхамедияұлы
38. Қаскеев Қазиз
39. Қожаберген жырау Толыбайұлы
40. Қожабеков Зайнулла Қамалиұлы
41. Қошанов Аманжол Қошанұлы
42. Құлеке батыр Тәңірбердіұлы
43. Құрманғожин Сәлім Әлмағамбетұлы
44. Латанов Уәп Латыпұлы
45. Молдахметов Зейнолла Молдахметұлы
46. Мұқаметжанов Серік Мұхаметжанұлы
47. Мұқанов Крамша Мұқанұлы
48. Мұстафин Қанафия
49. Мусин Үмітбай Мұсаұлы
50. Мусин Серікбай Үмітбайұлы
51. Мусин Әміржан Құспекұлы
52. Олжабаев Зейнолла қажы
53. Рамазанов Абылай
54. Саин Жұмағали
55. Сақтағанов Ғалымжан Нұрғалиұлы
56. Салықов Кәкімбек

57. Сауытбеков Сейтен Лиманұлы
58. Сауытбаев Сабыр
59. Сағындықов Болат Мағазұлы
60. Серғалиев Мырзатай
61. Серкебаев Ермек Бекмұхамедұлы
62. Сүтішев Кәрім Мұхамедрахымұлы
63. Сүтішев Мелхат Усманұлы
64. Сыздықов Қайырбек
65. Сырғабеков Нығымет
66. Тасболатов Абай Белекбайұлы
67. Тәштитов Қайсар
68. Тоғжанов Ғаббас Смағұлұлы
69. Тоқмұрзин Қыдырма Хамитұлы
70. Тоқмурзин Тайжан Хамитұлы
71. Тоқсан би Жабайұлы
72. Тырбиев Молдахмет
73. Тілеулин Жұмағали
74. Тілеулин Серік Жұмағалиұлы
75. Уәлиханов Шота Ыдырысұлы
76. Үкілі Ыбырай Сандыбайұлы
77. Шаймерденов Ілияс
78. Шайхудинов Еренғайып
79. Шал ақын (Тілеуке) Құлекеұлы
80. Шәріпов Миғаш Смағұлұлы
81. Ысқақов Жақсылық Ғабдоллаұлы
82. Ысқақов Айып Рәшитұлы
83. Ізтөлин Баймағамбет

II кітап 2011 ж., 332 бет

1. Ақанов Серікбай Ақанұлы
2. Ахметова Жамал Қиғарақызы

3. Әбішұлы Қабдір-Рашид
4. Баймақанов Мырзатай
5. Баймусин Еркеш Бәриұлы
6. Барлыбаев Аймағамбет Сабырұлы
7. Барлыбаев Есмағамбет Сабырұлы
8. Барлыбаев Нағашыбай Сабырұлы
9. Басыбаев Мағел Әлмырзаұлы
10. Бекназаров Самат Жанатайұлы
11. Берденов Тайжан
12. Бөкетов Нұрсұлу Ыбырайқызы
13. Бөкетов Қамзабай Арыстанұлы
14. Ғайсина Рәш Қайсақызы
15. Ерденов Сұраған Қайранасұлы
16. Жанталипа Аида Ахметқызы
17. Жантілеуов Мұрат Қошанұлы
18. Жүсіпов Бекет Қаратайұлы
19. Жұматаева Еңлік
20. Итеке батыр Жандосұлы
21. Кенжеғозин Балғожа
22. Керейбаев Есенғали Әубәкірұлы
23. Қажымұратов Төлеген
24. Қайыржанов Совет Қайыржанұлы
25. Қайыржанова Лаура Советқызы
26. Қасымов Сабыр Ахметжанұлы
27. Қасымов Ақылтай Ахметжанұлы
28. Қондыбаева Мәриям Рамазанқызы
29. Қоспанов Қайреш
30. Қабиев Зейнолла Қабииұлы
31. Қуанышев Уәлихан
32. Мәжитов Әлімжан
33. Мәлікова Сәуле Зейноллақызы

34. Мұсалимов Шамат Нығметұлы
35. Мұқанова Гүлнәр Қайроллақызы
36. Мәмеков Ғалауетден Есілбайұлы
37. Нағманов Қажымұрат Ыбырайұлы
38. Нұрсеитов Уара Нұрсеитұлы
39. Нұркеев Уәлихан Құдышұлы
40. Омаров Ілияс
41. Омаров Тоқтарбай Омарұлы
42. Оспанова Алма Айыпқызы
43. Оспанов Кемел Қарашаұлы
44. Рамазанов Маташ Қамбарұлы
45. Рамазанов Сәбит
46. Рысбаева Зүбәйра
47. Садықов Шияп
48. Сәрсенова Нағима Жанахметқызы
49. Сейітбеков Жұмаш Сейітбекұлы
50. Сүгіров Ұлан Қаженұлы
51. Тасшығұлов Жанахмет Балғабайұлы
52. Тілегенов Төлепберген Баязитұлы
53. Тәжин Жангелді Уақпанұлы
54. Тәшенов Жұмабек Ахметұлы
55. Тайжанова Мұкарам Мырзатқызы
56. Тасеменова Сара Қайроллақызы
57. Темірбеков Уахит
58. Уәлиханов Мақы Шыңғысұлы
59. Уәлиханов Шыңғыс Уәлиұлы
60. Ыбыраева Машуда Нұрғалиқызы

III кітап 2013 ж. – 272 бет

1. Байболов Батырбек Ахметғалиұлы
2. Бегенова Бақыт Естекенқызы

3. Ғалиев Жақсылық Мұқажанұлы
4. Ғалиев Қайырбек Сапарбекұлы
5. Есмұқанова Күлбаршын Көлденқызы
6. Жақыпов Амангелді Бәкірұлы
7. Жарылғапов Қабдрахман Мұратұлы
8. Жұмабаев Нұрлан
9. Кенжеғозинов Аманкелді Құттыбайұлы
10. Қабиев Ескен Қабиұлы
11. Қабиева Мәрияш Зейноллақызы
12. Қайырбекова Зәуреш
13. Қонарбаев Ермек Ләмәлиұлы
14. Құсайынов Жанғали Құсайынұлы
15. Қуандықов Жұмаш Шайхиденұлы
16. Лұқпанов Жолдас Лұқпанұлы
17. Мусинов Ғазез Сұрағанұлы
18. Мұқанова Сара Қайроллақызы
19. Мұқанов Еслямқари
20. Нұрымов Ескендір Қасенұлы
21. Оразалин Сәкен
22. Оразалин Қаби Оразалыұлы
23. Омаров Қазбек Омарұлы
24. Пішенбаев Қайрат Сәкенұлы
25. Сайдуов Қадыр Қожахметұлы
26. Сарин Науан Сағитұлы
27. Сәрсенбаев Түменбай Сәрсенбайұлы
28. Төкенова Күлжан Жұмашқызы
29. Шаяхметов Ғазез Серікұлы

IV кітап 2014 ж. – 252 бет

1. Әбілмәжинов Темірғали Текебасұлы
2. Балғожинов Елубай Мажекенұлы

3. Бекенов Бектұрған Бекенұлы
4. Болатов Меңдібай Серікбайұлы
5. Бүркітов Қайыркө Бүркітұлы
6. Ескендіров Қадыр
7. Жұсып Рахмет Нұриұлы
8. Ибраев Абжан Бекішұлы
9. Исқақова Манап Қабдөшқызы
10. Исманова Қымбат Есмұқанқызы
11. Көжекбаев Ерік Қаскейұлы
12. Қажиев Сейілбек Исахметұлы
13. Қақабаев Елтай
14. Қожабаев Қабдолла Қожабайұлы
15. Құсайынова Сақып Рахымжанқызы
16. Сеңкібаев Қари
17. Симамбаева Шәкен
18. Тәженова Нағима Өмірзаққызы
19. Төлебаев Қазбек Төлебайұлы
20. Хусайынов Мәті
21. Шегіров Қайырбай Мейрамұлы

Ү кітап 2015 ж. – 302 бет

1. Байғожин Мұқанай Тастемірұлы
2. Ерханов Түрікмен Ерханұлы
3. Жарылғапов Қабдолла
4. Жарылғапов Қабдрахым
5. Жәнібеков Жанұзақ Әлжанұлы
6. Жолаушинов Қабдол
7. Исембеков Тастемір Құрманұлы
8. Көшербаев Шұғайып Шаяхметұлы
9. Нұрсейітов Амангелді Махметұлы
10. Өмірбекова Ғалия Әскерқызы

11. Омаров Айбас Секенайұлы
12. Ыбыраев Өмірбай Ыбырайұлы.

Қайролла Мұқановтың жеке өзі жазып шығарған кітаптары:

1. Тарих терминдері мен ұғымдарының орысша-қазақша сөздігі – русско-казахский словарь исторических терминов и понятий, Петропавл қаласы, 1998, 164 бет, 1000 дана.
2. Елін сүйген азамат (Абылай қажы Рамазанов туралы деректі ғұмырнама), Астана қаласы, 2003 жыл, 112 бет, 20 дана.
3. Арнаулар. Өлендер жинағы, Алматы қаласы, «Жібек жолы», 2004 жыл, 128 бет, 350 дана.
4. Ұстаз тағылымы, Қазақ ССР-на еңбек сіңірген ұстаз Қағида Базарбаева туралы, Қызылжар-Көкшетау, 2004 жыл, 150 бет, 300 дана.
5. История развития методической службы народного образования области, Алматы, «Арыс», 2004 жыл, 86 бет, 100 дана.
6. Жұмағали Глеулин – деятель «Алаш Орды», «Документальная биография», Алматы, «Жібек жолы», 2005 год, 216 стр. 2000 экз.
7. Ынтымақ ауылы, Петропавл қаласы, 2006 жыл, 188 бет, 500 дана.
8. Ұмысын сұлу, Аңыз бен ақиқат. Петропавл қаласы, 2007 жыл, 240 бет, 100 дана.
9. Өлке тұлғалары, Петропавл қаласы, 2008 жыл, 308 бет, 100 дана.

10. Жомарт жүрек (Ғалым Қадралин туралы естеліктер), Петропавл қаласы, 2008 жыл, 268 бет, 300 дана.

11. Ақын ізі – След поэта (Мағжан Жұмабаев туралы қазақ, орыс тілдерінде), Петропавл қаласы, 2009 жыл, 234 бет, 50 дана.

12. Асыл тұлға (Сара УәлиқызыАхметова туралы), Петропавл қаласы, 2009 жыл, 172 бет, 100 дана.

13. Арнаулар – 2, Петропавл қаласы, 2013 жыл, 210 бет, 50 дана.

14. Халқы қадірлеген қайраткер (Қошан Жантілеуов), Петропавл қаласы, 2012 жыл, 420 бет, 500 дана.

15. Мағжанның ізімен, По следам Магжана, Петропавл қаласы, 2013 жыл, 440 бет, 2000 дана.

16. Арманда өткен асыл тұлға (Хамза Ыбыраев), Астана қаласы, 2014 жыл, 294 бет, 300 дана.

17. Самай Керей шежіресі, Петропавл қаласы, 2014 жыл, 92 бет, 100 дана.

18. Из истории народного образования Северо-Казхстанской области, г. Петропавловск, 2015 год, 168 стр., 100 экз.

19. Жалтыр ауылы – Астана, 2016 жыл, 188 бет, 300 дана.

20. Ел ардақтылары, Петропавл, 2016 жыл, 442 бет, 100 дана.

21. Өмір белестері, Петропавл, 2017 жыл, 240 бет, 70 дана.

Қайролла Мұқановтың басқа авторлармен бірлесіп шығарған кітаптары:

1. Г. Мұқанова, Қ. Мұқанов. Қазақстан тарихы. Бағдарлама, Петропавл қаласы, 1998 жыл, 52 бет, 100 дана.

2. Мұқанов Қ.М., Мұқанова Г. Қ. Қазақ халқының би-шешендері өнерінің тарихи очерктері. ХҮІІІ–ХІХ ғ.ғ. Есіл өңірі, Қызылжар, 2000 жыл, 25 бет, 50 дана.

3. Қайролла Мұқанов, Социал Жұмабаев, Ғалым Қадралин. Арманды ақын, Баймағамбет Ізтолиннің өмірі мен шығармашылығы, Петропавл қаласы, 2001 жыл, 260 бет, 1000 дана.

4. Қ. Мұқанов, С. Жұмабаев. Тоқсан би. Қызылжар, 2001 жыл, 124 бет, 500 дана.

5. Ғ.Қадралин, Қ. Мұқанов, С. Жұмабаев. Қожаберген жырау, Петропавл қаласы, 2001 жыл, 126 бет, 100 дана (қазақ, орыс тілдерінде).

6. Ғ.Қадралин, Қ. Мұқанов, С. Жұмабаев. Көркем сөздің шебері (Ғ. Мүсіреповтың 100 жылдығына, шағын форматтағы сыйлық кітап), Петропавл қаласы, 2002 жыл, 160 бет, 1000 дана.

7. Ғ.Қадралин, Қ. Мұқанов, С. Жұмабаев. Жыр жұлдызы (М. Жұмабаевтың қысқаша өмірбаяны мен таңдамалы өлеңдері) (шағын форматтағы сыйлық кітабы), Петропавл қаласы, 2002 жыл, 150 бет, 1000 дана.

8. Қ. Мұқанов, С. Жұмабаев. Бір әулеттің тарихы. Петропавл қаласы, 2003 жыл, 264 бет, 500 дана.

9. Ғ.Қадралин, Қ. Мұқанов, С. Жұмабаев. Сегіз сері Баһрамұлы. Таңдамалы шығармалары, 1-том. Петропавл қаласы, 2003 жыл, 232 бет, 500 дана.

10. Ғ. Қадралин, Қ. Мұқанов, С. Жұмабаев. Сегіз сері Баһрамұлы, 2-том, Петропавл қаласы, 2003 жыл, 288 бет, 500 дана.

11. Шал ақын. Өлеңдер. Зерттеулер, Алматы қаласы, «Арыс», 2003 жыл, 200 бет, 1000 дана.

12. Ғ. Қадралин, Қ. Мұқанов, Ұлағатты ұстаз (Қайрош Қоспанов туралы), Петропавл қаласы, 2005 жыл, 232 бет, 50 дана.

13. Ғ. Қадралин, Қ. Мұқанов. Қалдырған ізін мәңгілік (Шияп Садықов туралы), Петропавл қаласы, 2005 жыл, 162 бет, 200 дана.

14. Ғ. Қадралин, Қ. Мұқанов, Асыл азамат. Замечательный человек (Қаттай Кеншінбаев туралы), Петропавл қаласы, 2005 жыл, 120 бет, 500 дана.

15. Академик Е. А. Бөкетов (80). Естеліктер жинағы, Петропавл қаласы, СҚМУ, 2005 жыл, 183 бет, 100 дана.

16. Ақталған есімдер. Возвращенные имена (қазақ, орыс тілдерінде), Петропавл қаласы, 2008 жыл, 464 бет, 1000 дана.

17. Ғ. Қадралин, Қ. Мұқанов, С. Жұмабаев. Мастер чеканного слова. На русском языке, 2002 год.

18. Ақтас деген ауыл бар. («Асыл мұра» мүшелері бұл кітапты шығаруға атсалысқан).

19. Қ. Мұқанов, Ә. Ғалеев. Таз Керей шежіресі, Петропавл қаласы, 2009 жыл, 217 бет.

Список докладов и выступлений заместителя заведующего СКО облоно Муканова К. М.

1. О состоянии и мерах по улучшению учебно-воспитательной работы в казахских школах области. Доклад на совещании директоров казахских школ области – май 1972 г.

2. О работе школьного сектора облоно по осуществлению обязательного восьмилетнего всеобщего и переходу ко всеобщему среднему образованию. Доклад на открытом партийно-профсоюзном собрании облоно и подведомственных учреждений – 20.02.1972 г.

3. О работе Пресновского РОНО по руководству и контролю над руководителями и педколлективами школ района. Доклад на выездном совете облоно по итогам проверки работы школ и роно в с. Пресновка – 05.02.1973 г.

4. Об итогах прошедшего 1972–1973 учебного года и задачах на новый 1973–1974 учебный год в свете решений XXIУ съезда партии и нового Постановления ЦК КПСС и Совета Министров СССР «О мерах по дальнейшему улучшению условий работы сельской общеобразовательной школы» – 12.11.1973 г. на совещании директоров школ.

5. О мерах по дальнейшему улучшению воспитательной работы среди несовершеннолетних в области. Доклад на совещании заместителей председателей райисполкомов – июнь 1973 г.

6. Совершенствование контроля и руководства в современных условиях – Доклад на областном совещании – семинаре директоров школ – 11.11.1974 г.

7. Об усилении роли органов народного образования и профсоюзных комитетов в организации трудового воспитания и профориентации учащихся общеобразовательных школ в свете постановлений ЦК КПСС и Совета Министров СССР. Доклад на совместном заседании Пленума обкома профсоюза просвещения и совета облоно – 20.06.1975 г.

8. Некоторые итоги школ области по использованию технических средств обучения (ТСО) в условиях перехода на кабинетную систему – Доклад на II-ой областной научно-практической конференции по проблемам использования технических средств обучения.

9. Об обеспечении школ СК области новым учебным оборудованием, ТСО и рациональном использовании их в учебно-воспитательном процессе в условиях кабинетной системы обучения – выступление на коллегии министерства просвещения Казахской ССР – 12.01.1977 г.

10. Итоги 1976–1977 учебного года в сети политического просвещения и задачи парторганизации облоно – 1977 г.

11. Доклад на юбилейной конференции школы-интерната для глухих детей г. Петропавловска, посвященной 30-летию с дня основания школы-интерната.

12. Мұғалімдер күніне арналған құттықтау сөз (радио бойынша) – 29.09.1977 ж.

13. Доклад к XVIII Республиканскому слету ученических трудовых объединений – 30.06.1978 г.

14. Совместная работа органов народного образования и предприятий по созданию материально-технической базы и организации трудового обучения и производственного труда школьников – 1979 г.

15. О повышении сознательной дисциплины и ответственности за порученное дело. Доклад на профсоюзном собрании работников аппарата облоно – 25.02.1980 г.

16. О ходе выполнения социалистического соревнования в учреждениях просвещения области в свете постановления ЦК КПСС, Совета Министров СССР, ВЦСПС, ЦК ВЛКСМ «Всесоюзном социалистическом соревновании за повышение эффективности производства и качества работы, успешное выполнение заданий X-ой пятилетки» – 09.06.1980 г.

17. О выполнении приказа Министра просвещения Каз ССР № 15 от 29 января 1979 г. «О мерах по усилению ответственности руководителей отделов народного образования в вечерних (сменных) и заочных школ за осуществление обучения и воспитание работающей молодежи, не имеющих и заочного общего среднего образования молодежи в свете решений XXI съезда КПСС и Постановления ЦК КПСС и Совета Министров СССР от 22 декабря 1979 г. в школе» – доклад на совещании директоров вечерних и заочных школ области – 11.04.1980 г.

18. Контроль и проверка исполнения в деятельности КПСС – Реферат слушателя факультета партийно-хозяйственного актива отделения «Партийное строительство» университета марксизма-ленинизма Северо-Казахстанского обкома Компартии Казахстана – январь 1981 г.

19. Об итогах работы XXVI съезда КПСС и XV-съезда Компартии Казахстана и задачах партийной организации, коммунистов и всех работников облоно и подведомственных учреждений по реализации их решений – март 1981 г.

20. XXVI-съезд КПСС об улучшении работы средств массовой информации и пропаганды – лекция на курсах в областном университете марксизма-ленинизма – 25.04.1981 г.

21. Пути совершенствования учебно-воспитательного процесса в школах и группах продленного дня Северо-Казахстанской области – Доклад на областном совещании работников школ и групп продленного дня в начале 1981–1982 учебного года – октябрь 1981 г.

22. О руководстве Северо-Казахстанским областным отделом народного образования работой по осуществлению восьмилетнего всеобщего и всеобщего обязательного среднего образования молодежи. Реферат, подготовленный для курсов повышения заместителей заведующих облоно при АПН ССР – Москва – июнь 1982 г.

23. Выступление на августовском совещании учителей в Пресновском районе – 25.08.1982 г.

24. Основные итоги работы Северо-Казахстанского областного отдела народного образования за 1981–1982 учебный год (Доклад на совете облоно – июль 1982 г.)

25. Қорытынды мен міндеттер (облыстық радиодан сөйлеген сөз) – 23.07.1983 ж.

26. О работе школьных библиотек Северо-Казахстанской области по повышению качества знаний учащихся – Доклад на заседании научно-методического совета по библиотечному делу при Министерстве просвещения Каз ССР – 27.01.1983 г.

27. О работе Сергеевского районо, педколлективов школ и внешкольных учреждений района по выполнению решений XXVI съезда КПСС, XV съезда Компартии

Казахстана, майского и ноябрьского (1982 г.) пленумов ЦК КПСС – 13.04.1983 г.

28. Основные итоги работы органов народного образования за 3 года XI-ой пятилетки и задачи, вытекающие из Проекта ЦК КПСС «Основные направления реформы общеобразовательной и профессиональной школы» – март 1984 г.

29. О ходе выполнения мероприятий IV-плenums СК обкома партии и IX-ой сессии областного совета народных депутатов по реализации «Основных направлений реформы общеобразовательной и профессиональной школы» – Доклад на открытом партийном собрании облоно – 23.01.1985 г.

30. Совершенствование преподавания предметов гуманитарного цикла в школах области в свете «Основных направлений реформы общеобразовательной и профессиональной школы» – Доклад на научно-практической конференции преподавателей гуманитарных дисциплин школ области – 20.06.1985 г.

31. Пути совершенствования работы интернатов при средних общеобразовательных школах области в свете решений апрельского (1984 г.) Пленума ЦК КПСС и «Основных направлений реформы в общеобразовательной и профессиональной школы» – 1985 г.

32. О работе Возвышенского районо по управлению народным образованием в свете требований «Основных направлений реформы общеобразовательной и профессиональной школы» – 1986 г. – 14 июль – Доклад на коллегии облоно.

33. Отчет о выполнении уставных и служебных обязанностей членом КПСС Муқановым К. М. – 21.03.1988 г. –

доклад на открытом партийном собрании сотрудников облоно.

34. О задачах первичной партийной организации облоно, вытекающих из решений ноябрьского (1989 г.) Пленума ЦК КПСС и речи на нем Генерального секретаря ЦК КПСС тов. Ю. В. Андропова – декабрь 1989 г.

35. Солтүстік Қазақстан облысы қазақ мектептерінің қазіргі жағдайы және даму жолдары – облыстық семинар-кеңесте жасалған баяндама – 1989 ж.

36. Облыс мектептерінде қазақ тілін оқыту жайы және жаңа оқу жылындағы қазақ мектептерінің жүйесі – облыстық «қазақ тілі» қоғамы бөлімінің пленумында жасалған баяндама – 19.10.1990 ж.

37. Сегодня и завтра казахских и смешанных школ области и задачи руководителей этих школ и отделов народного образования – Доклад на совещании – семинаре директоров школ и работников райгороно – 15.05.1991 г.

38. О завершении 1990–1991 учебного года, направлении выпускников в педагогические и другие высшие среднеспециальные учебные заведения и о выполнении закона «О языках в Казахской ССР» – Доклад на совещании – семинаре директоров казахских и смешанных школ области – 16.05.1991 г.

39. О становлении и развитии казахской национальной школы в области – 29.10.1991 г.

40. Солтүстік Қазақстан облысында ұлттық мектептер мен балабақшалардың қалыптасуы мен дамуы туралы – 23.04.1992 ж. – облыстағы аудандық, қалалық оқу бөлімдері меңгерушілері мен мектеп директорларының жиналысында оқылған баяндама.

41. Облыстағы ұлттық мектептер мен балабақшалардың қалыптасуы мен дамуы және оларды педагог кадрлармен қамтамасыз ету проблемалары – облыстық ұлттық мектептері мен балабақшаларының жиналысында жасалған баяндама – 27.02.1992 ж.

42. Петропавл қаласындағы мектептер мен балабақшалардағы қазақ тілінің жағдайы туралы – облыстық «қазақ тілі» қоғамының бюросында сөйлеген сөз – 20.11.1992 ж.

43. О результатах проведения августовских совещаний учителей в городе и районах области – Доклад на коллегии облоно – сентябрь 1993 г.

44. О состоянии выполнения Закона «О языках в школах области» – Доклад на коллегии областного управления о языках – 20.12.1993 г.

45. Облыс қазақ мектептері мен балабақшаларының қазіргі жайы мен болашағы туралы – облыстық «қазақ тілі» қоғамының кеңейтілген пленумында жасалған баяндама – 05.04.1994 ж.

46. «Экономика және кәсіпкерлік негіздері» курсының оқу жоспары және бағдарламасы» авторы экономика ғылымдарының кандидаты М. А. Птицын. Орысшадан қазақ тіліне аударған облыстық мұғалімдер білімін жетілдіру институтының аға оқытушысы Қайролла Мұқанов – февраль 1997 ж. (24 бет).

Выступления К. М. Муқанова по областному телевидению (1972–1999)

1. 30.08.1972 ж. – Жаңа оқу жылы құтты болсын!
2. 29.08.1973 ж. – Мектеп және семья
3. 20.08.1975 ж. – Жаңа оқу жылын лайықты қарсы аламыз
4. 2.10.1975 ж. – Мұғалімдер күні – бүкілхалықтық мереке
5. 4.11.1975 ж. – Мектеп – білім ордасы
6. 22.03.1976 ж. – Бәрі жас ұрпақ үшін
7. 30.08.1976 ж. – Жаңа оқу жылы алдында
8. 30.09.1979 ж. – Жаңа оқу жылына мол жетістіктермен келіп отырмыз
9. 4.10.1978 ж. – Мұғалім – мектептің жүрегі
10. 29.08.1979 ж. – Жаңа оқу жылында алда тұрған міндеттер
11. 8.01.1980 ж. – Партия жоспары – халық жоспары
12. 28.05.1981 ж. – Халыққа білім берудің жаңа беттері
13. 20.01.1982 ж. – Жастарды еңбекке баулу – басты міндет
14. 1.06.1982 ж. – Бәрі де жас бүлдіршіндер үшін
15. 4.10.1983 ж. – Мұғалім мерейі
16. 21.07.1984 ж. – Мектеп реформасы жүзеге асырылуда
17. 1.09.1984 ж. – Алғашқы қоңырау
18. 30.08.1985 ж. – Сәтті қадам
19. 1.09.1986 ж. – Жаңа оқу жылы құтты болсын
20. 20.04.1987 ж. – Интернационалдық тәрбиеге қырағы көз

21. 30.05. 1988 ж. – Бүлдіршіндерге қамқорлық – бүкілхалықтық іс

22. 25.10. 1989 ж. – Мектеп пен семья бірлігі

23. 19.12. 1990 ж. – Облыс мектептерінде қазақ тілін оқыту жайы туралы журналист Жарасбай Сүлейменовке берілген сұхбат (интервью)

Выступления К. М. Муканова по областному радио

1. 24.12.1973 г. – Народное образование Казахстана между съездами КПСС

2. 19.08.1975ж. – Басты міндет

3. 7.02.1976 ж. – Мектеп халық қамқорында

4. 27.04.1977 ж. – Оқу жылын табысты аяқтаймыз

5. 29.08.1978 ж. – Жыл жаңа – міндет жаңа

6. 20.04.1979 ж. – Баймағамбет Ізтөлин – революционер ақын

7. 3.10.1979 г. – С днем учителя

8. 30.09.1980 ж. – Болашаққа жол

9. 5.10.1981 г. – День учителя – всенародный праздник

10. 1.02.1982 ж. – Партия қаулысын жүзеге асырамыз

11. 30.08. 1983 ж. – Алғашқы қоңырау

12. 7.07.1984 ж. – Бүгіннен – болашаққа

13. 30.08.1985 ж. – Сәт сапар, жаңа оқу жылы

14. 3.06.1986 ж. – Бәрі еңбек тәрбиесіне байланысты

15. 25.09. 1987 ж. – Мектеп – білім ордасы

16. 28.01.1983 ж. – Болашақ мектептен басталады

17. Интервью о токсан би. Жүргізген Гүлгүл Қуатқызы

**Список статей Муканова К. М.
опубликованных в Энциклопедии Северо-
Казахстанской области (2004–2006 гг.)**

1. Абаев Есқожа
2. Аазматова Рашида Шариповна
3. Айсары ауылы
4. Айтхожин Мурат Абенович
5. Айтхожина Нагима Абеновна
6. Айыртауский район
7. Акжарский район
8. Акимжанов Зейнолла
9. Аккайынский район
10. Алаш Орда
11. Асанбек Нургожаулы
12. Асылбеков Абдолла
13. Баешова Ажар Коспановна
14. Байтасов Абдолла
15. Балахметов Кожамет Балахметович
16. Балхашов Умитбай Мендекеулы
17. Баян Касаболатулы (Батыр Баян)
18. Бекенов Елжас Жунусович
19. Бопай Касымкызы
20. Возвышенка
21. Газиз акын
22. Городецкое
23. Дауренбеков Жумабек Асылбекович
24. Дулатов Миржакып
25. Елеманов Адрахим Елеманович
26. Есет (Исет) батыр Кожаберген жырауулы
27. Есильский район

28. Жамбылский район (вместе с Жумабаевым)
29. Жантлеуов Кошан
30. Жумабаева Магжан район
31. Иманбаев Зейнелгаби
32. Иманкулов Искак
33. Институт повышения квалификации и переподготовки педагогических кадров
34. Искаков Жаксылык Габдуллинович
35. Исмаилова Яхия кажы Абдуллаулы
36. Казыбеков Есильбай Казыбекович
37. Калиев Кудайберген Калиевич
38. Канапин Кахар
39. Канапьянова Раушан
40. Касенулы Темиргали
41. Қожаберген жырау Толыбайулы (в соавторстве)
42. Кондубаева Мариям Рамазановна
43. Кызылжарский район
44. Мамеков Галауэтден Есильбаевич
45. Мамлютский район
46. Манзя Василий Петрович
47. Мендеке батыр
48. Муканов Сабит Муканович
49. Мусин Умутбай
50. Мусрепова Габита район
51. Мустафин Канапия
52. Мырзатаева Мариям
53. Новоишимка (Еңбек)
54. Нутпаев Касен
55. Рамазанов Абылай
56. Салгара Жанкисиулы
57. Сапаргали Куанышулы

58. Седельников Александр Никитыч
59. Сейдахмет Шаукерулы, хазрет
60. Сейтжан сал Корпешулы
61. Смирново (поселок)
62. Тайыншинский район
63. Тилен би
64. Тимирязево (село)
65. Тимирязевский район
66. Тогусов Колбай
67. Токсан би Жабайулы
68. Уалиханов Мақы
69. Уалиханов Шота
70. Уалихановский район
71. Уш жуз
72. Шайхутдинов Еренгайып Маликович
73. Шакшак Кошекулы
74. Шалабаева Амина Аскарровна
75. Шанкы Мендекеулы
76. Шарипов Мигаш Смагулович

Қайролла Мұқановқа кітаптарын сыйлаған авторлардың автографтары

- **Кәкімбек Салықов. «Абай Құнанбаев шығармаларының толық жинағы (2 томдық)». Алматы. 1954.**
Том I. Другу. Бубущему философу Қайролле от твоего друга горняка Какимбека. В честь нашей встречи в дни воспоминаний нашего великого Абая. Желая, чтобы и наша дружба была большой. К. Салыков. сентябрь 1954 г. Алма-Ата.

Том II. Қайролла, осы екі кітапты қолыңа алған сайын досыңды да ұмытпай есіңе ал. Кәкімбек. Сентябрь 1954 ж. Алма-Ата.

- **Кәкімбек Салықов. «Көк жиекке тартқан көш». Өлеңдер, сонеттер, поэма. Алматы, «Жазушы» 1997.**
Ардақты Қайроллаға!
К. Салықов. 20.10.1999 ж. Қызылжар
- **Кәкімбек Салықов. «Қаныш – жұлдыз жарқылы» Поэмалар мен өлеңдер. Алматы 1999.**
Қайроллаға!
Үлкен істерңізге сәт тілеймін.
К. Салықов. 24.05.2000 ж. Алматы
- **Кәкімбек Салықов. «Сәбит аға». Алматы, «Жібек жолы», 2000.**
Қымбатты досым Қайроллаға!
Ғабит тойындағы кездесуге белгі болсын.
К. Салықов. 14.06.2002 ж., Елтіңжал.
- **Кәкімбек Салықов. «Бәйкен аға» Алматы, «Үш қиян» – 2002.**
Ардақты Қайролла!
Ортақ ағамызға арналған жинағымды сыйға тарттым. Бақытты да жасы да дұғысты болсын. Кәкімбек. 27.03.2005 ж.
- **Кәкімбек Салықов. «Мағжанға тағзым». Өлеңдер. Төрттағандар. Поэмалар. Астана, «Фолиант», 2008.**
Ардақты Қайролла!
Дананың аруағы жебеп жүрсін!
К. Салықов. 21.06.2008 ж. Сарытомар

• «Ақан сері». Өлеңдері, нақыл сөздері, әзіл-сықақ қағытпалары, айтыстары. Құрастырған К. Салықов. Астана, «Фолиант» – 2008.

Құрметті құрдасым Қайроллаға!

Ақ тілекпен.

К. Салықов. 10.07.2009 ж. Қызылжар

• Мұса Асайынов. «Ынтық жүрек лүпілі». Астана, «Фолиант», 2009.

Ардақты Қайролла!

Келе жатқан жаңа жыл құтты болсын!

К. Салықов. 2009 ж.

• Кәкімбек Салықов. «Дарқан дарын» Өлеңдер жинағы, реквием және поэма. Астана, «Фолиант» 2010.

Құрметті Қайролла!

Шотаның 80 жылдық тойынан белгі болсын!

Қуаныштарда кездесе берейік! Алла жар болсын!

К. Салықов. 27.04.2012 ж. Алматы

• Кәкімбек Салықов. «Ақын жанды ғұлама». Өлеңдер, Реквием және поэма. Астана, «Фолиант», 2011.

Ардақты досым Қайроллаға!

Ақ тілекпен. К. Салықов

04.11.2011 ж. Қызылжар

• Кәкімбек Салықов. «Мәңгі шырақ алауы». Өлеңдер, поэмалар. Алматы. «Жазушы» 2007.

Құтты болсын 80 жыл!

Қайролла досым – құрдасым,
Сексенге жеттің алқынбай.

Жасай бер толық бір ғасыр
Жеңер деп қарттық тартынбай.

Жүресің ойлы данаша
Теруге білім ерінбей.
Мінезің сенің тамаша
Есілдің самал желіндей.

Бауырмал өстік сыйлас боп
Құмартып биік құздарға
Бір жақсысы – құрдас боп
Таласқан жоқпыз қыздарға.

Тәуелсіз бүгін елімде
Жұлдызың жанды аспанда
Орандың құтты сенімге
«Асыл мұра» төрін ашқанда.

Жұмысың көп, аз ұйқың
Сол ғадет жеңіп келеді
Бабалар зерттеу тарихын
Сендерге елім сенеді.

Ақ тілек айтсам көп болмас
Әр таңды Алла қолдасың
Құтты болсын 80 жас,
Ақсақалдық берік орнасын!

К. Салықов. 28.09.2012 ж.

- **Кәкімбек Салықов. «Астана – елдің ажары».** Астанаға арналған өлеңдер, толғаулар және әндер. Астана, «Фолиант» 2013.

Құрметті Қайролла, Күлзағи! Ақ тілекпен сыйға тарттым! Алла жар болсын! К. Салықов. 01.10.2013 ж.

- А.С. Пушкин. «Крылатые слова и афоризмы»-»Қанатты сөздері мен нақылдары» Астана, «Фолиант», 2001 Қазақшаға аударған Кәкімбек Салықов.

Қалқам Олжас! Дананың әруағы қолдап жүрсін.
Кәкімбек Салықов. 01.10.2013 ж. Астана

- «Мәңгі шырақ». Өлеңдер мен поэмалар Алматы, «Жазушы» 1979 Кәкімбектің кітабы.

Аса құрметті Қайролла, Күлзағи! Лирик ақын досымыз Кәкімбектің арман-талабынан көрінейік деген тілекпен Аманжол Қошанов. 30.08.1979 ж. Алматы

- «Социально-экономическое основы образа жизни в регионе». Ответственный редактор член-корреспондент Академии наук КазССР А. К. Кошанов. Алма-Ата, «Наука», 1986.

Қадірлі Қайролла! Өмір жолында бұл еңбекте әлеуметтік талаптан туындаған белгі іспетті. Шынайы тілекпен Аманжол Қошанов. 18.07.1987 ж. Алматы

- А.К. Кошанов. «Индустриальный прогресс Казахстана в период развитого социализма». Алма-Ата. «Наука». 1979.

Қадірлі дос, аяулы азамат Қайролла!
Әрдайым өмір белесінде болып, берік денсаулықтың арқасында еңбек зейнетін және балалар келешегін қызықтай беруіңе шынайы тілектермен «қарт» жолдасың Аманжол Қошанов. 20.12.1979 ж. Алматы

- «Аманжол Қошанұлы Қошанов. Биобиблиографиялық көрсеткіш» Алматы 2004.

Құрметті Қайролла! Соқпақты ғылым жолында азды-көпті орындалған арман айғақтары деп

қабылдағайсың. Академик жолдасың А. Қошанов.
22.09. 2004 ж. Алматы.

- **Шота досым маған Эффенди Қапиевтің «Записные книжки» («Советский писатель» Москва – 1956) деген кітабын сыйлап мынадай ұзақ автограф жазып берді:**

Қайролла! Білмей жатқан жоқпын, жағдай келмей кешіктім. Осы шіркіннің жарыйтын күні бола ма деп күлерсінде, дегенмен бұрынғы бай болып өткен ата-бабаларымның күнәсі біраз арқаламасам болатын емес. Бәрі ойын, бәрі қалжың, бастысы сенің дипломды өте жақсыға қорғағаныңмен құттықтап үш түрлі тілек білдіремін. Бірінші, қарның тойғанмен қанағаттанбай, алдына үлкен мақсаттар қоя білде «ол сенде қойылған да ғой» ерлікпен орындай біл. Елге барарсың, көп нәрсеге ызаларыңда келер, рыйза да боларсың. Бірақ, ойлауымша, менде сол әділсіздік болса, артта қалушылық болса тузеуге болмайды деп етің үйреніп кетушілік болмасын деген тілек алғы жазған тілектеріммен ұштасады.

Екінші, сен жоғары білім алып шығасың.

Өзің байқаған боларсың, қанша білсең, сонша білмейтіндігіңе қайран қаласың. Мұнда жүргенде кемістікті кемітуге бар мүмкіншілік болды. Елде білім алуда бұдан да зор күш, жігер, ерлік керек. Демек, бір орында тұрып қалмай, өмір мен терезең тең отырсын.

Ақырғы тілек, судай сұлу ал демеймін, жақсы, әдепті, ақылды адамның кездесіп, саған серік болуын мақұлдар едім. Солай болсын, амин!!!

Үбірлі-шүбірлі болып, бақытты ұзақ өмір сүруіңе шын достық жүрегімнен игі көңілімді білдіремін.

26.04.1957 ж. Шота Уәлиханов. Алматы

- Журнал «STYLE» («Стиль») № 22003 г. Алматы. Шота – член редакционного совета. Главный редактор – Салтанат Акмулдина. стр. 65–76: Шота Валиханов: «Жить, творя – наивысшее счастье».

Шота: Верному другу юности, великому труженику Хайролле Муканову. 3.07. 2003 г. Шота.

- Журнал «Shahar-Культура» № 4–1 (8). Алматы, 2003 г. стр. 169–207: О Шоте Уалиханове «Из эпистолярного архива Шоты Валиханова».

Шота: Күлзағи, бақытты бол, балаларыңның қызығын көр. Қайролланы күтіп ұста! 12.06.2006 ж.

- Шота – Аман Уәлихан. Шығармалары. I-том Астана, фолиант, 2013 (2 томдық).

Шота: Жан досым Қайроллаға шын сүйген жүректен. Шота. 20.01.2014 ж.

- Наш Чокан (К 175-летию Ч.Ч.В.). Воспоминания, статьи, пьесы. Алматы, 2010 г.

Моему другу Хайролле Муканову на добрую память. 19.03.2012 г. Алматы.

Хорошо, когда жена молодая, друг старый. Моему старому прекрасному и верному другу Хайролле с огромной любовью. Я желаю, чтобы человеческие качества перешли к твоим детям. Это было бы прекрасно, дай бог!

Твой Шота. 19.03.2012 г.г. Алматы

- «Шал ақын Құлекеұлы. Шығармалары. Зерттеулер». Алматы, 1999.

Қадірменді Қайролла Мұқанұлы!

Ғасырмен таласа жарық көрген ұлы бабамыз – Шал ақын Құлекеұлының жинағын өзіңе тарту етемін. Академик досың А. Қошанов. 3.1.1999 ж. Алматы

- **Нұрбек Бозов. «Ғабит Мүсірепов. Таңдамалы. 3 томдық» I том. Повестер мен әңгімелер. Алматы 1980 «Жазушы» баспасы.**

Құрбым Хайролла! Сенің 50 жылдығыңның ескерткіші үшін. Еш уақытта есіңнен қалдырмай ойыңда ұстап жүр. Нұрбек. 20.09.1982 ж. Петропавл

- **«Ел аузынан». Шешендік сөздер, ақындық толғамдар, аңыз әңгімелер. Алматы «Жазушы», 1985.**

Қымбатты Қайролла, Құлзағи!

Осы кітапты ескерткіш ретінде сыйлай отырып, Сіздердің қасыңызда әрқашан әкім болсын.

Достарың Төлеген, Мәрия. 25.11.1986 ж. Алматы

- **Нурлан Амрекулов, Нурболат Масанов. «Казахстан между прошлым и будущим». Алматы, 1994.**

Құрметті Хайроллаға!

Менің баламыздың бұл еңбегін шын жүректен ұсынамын. Профессор Ертай Төлемісов. 13.02.1995.

Қызылжар

- **Ұжымдық жинақ «Аңсаймын ауылымды». Құрастырған Мылтықбай Ерінбетов. Кітапта Газет Әбішевтің өлеңдері бар. (62–121 беттерде) Алматы, 1996.**

Құрметті Қайролла Мұқанұлы!

Мына менің алғашқы өлеңдер жинағымды Сізге сыйға тартып отырмын. Бұл жинақ ұжымдық болғанымен менің «Аңсаймын ауылымды» деген өлеңімнің атымен аталады. Сондықтан да маған

ерекше қымбат. Бұл жинақта өзіміздің туған ауылдың иісі шыққандай, еліміздің төбесі көрінгендей сезінемін. Сондықтан да қымбат. Құрметті досым, бұл еңбекті бағалап, құрметтеп ұстарсың. Досың Газет Әбішев. 28.11.1996 ж.

- **Мүтәллап Қанғожин. «Өмірім менің». Петропавл. 1997.**

Құрметті Қайролла аға!

Сізді Қазақтың зиялы азаматы, елдің бетке ұстар беделі деп өзімнің аса жоғары бағалайтыным бір Аллаға аян. Сіз сол биіктен көріне беріңіз.

Ізгі ниетпен ініңіз Мүтәллап.

Қызылжар 21.12.1997 ж.

- **Кузнецов Василий Дмитриевич. «Мал золотник да дорог» (Очерк по истории Сергеевского района) Петропавловск 1999.**

Кайролле Мукановичу в память о совместной работе на ниве просвещения. От автора. 15.11.2000 г.

- **Ожан Қали. «Эхо времени» роман.**
Жолдасымыз Қайроллаға «Дәуір жаңғырығы» атты романды құрметпен ұсынушы автор. Қызылжар қаласы. 1.06.2001 ж.
- **Ожан Қали. «Ойтолғау». Петропавл. 2004.**
Керейдің биі Қайролла бауырыма!
Құрметпен ұсынушы автор О. Қали. Қызылжар қаласы 12.07.2005 ж.
- **Ожан Қали. «Ой-мысль». Петропавл. 2008.**
Қайролла інімізге, ағаң Ожаннан ескерткіш болсын.
О. Қали. 9.07.2008 ж.

- **Қобылан Хамзин. «Асыл арыстар» Қызылжар қ. 2000.**

Құрметті ағамыз Қайроллаға!

Осы кітап Мәркеннің 60 жылдық тойынан ескерткіш болсын. Күләш Ахметбекова Қызылжар қаласы. 5.02.2001 ж.

- **Қобылан Хамзин. «Өмірден өнеге» Петропавл. 2005.**
Құрметті замандас Қайроллаға сыйлығым. Қобылан Хамзин. Қыркүйек 2005 ж.

- **Қобылан Хамзин. «Ауыл соғыс жылдарында» Петропавл. 2009.**

Құрметті жерлес, замандас Қайроллаға.

Басымыздан кешкен

Өмір естелігі өткен

Өмірді көз алдымызда

Сақтау үшін керек қой!

Қобылан Хамзин. Қазан 2009 ж.

- **Қобылан Хамзин. «Халықтың ақыны». (А. Нұртазин хақында) Петропавл. 2008.**

Құрметті замандас, қаламдас Қайрекеңе.

Бірге атқарған еңбек өмірлік естелік болсын!

Қ. Хамзин. 6.06.2008ж.

- **Ғалым Қадірәліұлы. «Аңсаған менің ауылым». Қызылжар 2001 ж.**

- **Ғалым Қадірәліұлы. «Қасиетті ақ орда». Қызылжар 2002 ж.**

Қайролла мен Күлзағиға автордан.

Ғ. Қадірәліұлы. 17.02.2002 ж.

- **Ғалым Қадірәліұлы. «Ұлылар туралы ойлар».** Қызылжар 2006 ж.

Ардақты ағамыз, әріптесім Қайролла Мұқанұлына және Күлзағи Ақанқызына шын көңілмен сыйлаймын.

Автор. Ғ. Қадірәліұлы. 25.08.2006 ж.

- **Мамадияр Жақып, Дәулет Сейсенұлы, Самат Бейісбай. «Ұлылыққа тағзым. – Жол сапарлар».** Алматы «Мерей», 1997.

Құрметті Қайролла ағамызға осы еңбегімізді зор құрметпен ұсынамыз! Деніңізге саулық тілейміз! Бүгінде қолға алып жатқан шаруаңыз ілгерілей берсін!

Інілеріңіз: Мамадияр, Дәулет. 13.06.2002 ж.

- **Зейнолла Серікқалиев. «Алтын жамбы».** Қазіргі көркемдік ой танымына көзқарас, талдау, толғаныстар. Алматы, «Өнер», 2001.

Қадірлі Қайрекеме!

Әдебиет, өнер тағдыры ойландырған сәттерден кейбір деректер – осы сапарымыздың бір естелігі болсын деп құрметпен Зейнолла ініңізден. 12.06.2002 ж.

- **Балтабек Ерсәлімұлы. «Көргенім, көңілдегім».** Естелік. Алматы, «Дәуір» 1997.

Кәке!

Өмір – өзен. Өмір – жол, жол – сапар болса, біз «Ұлылыққа тағзым» жаяу жүріс сапарында жолықтық. Осы бір шағын туынды бүгінгі және ертеңгі ұзақ жолымыздың белгісі болсын. Інілік ізетпен Балтабек. 15.06.2002 ж.

- **«Наш Букетов» Е. А. Букетов в воспоминаниях современников. Караганда 1997.**

Ардақты Қайролла!

Шын жүректен өте жақсы тілектермен екертікші ретінде ұсынушы: Құрастырушы және автордың бірі. Қамзабай Букетов. 24.10.1997 ж.

- **Қамзабай Букетов «Друг мой, брат мой». Воспоминания. Караганда, 1994.**

Ардақты Қайролла!

Шын жүректен ұсынамын ескерткіш ретінде. Қамзабай Букетов. 23.02.1995 ж.

- **Академик Е. А. Букетовтың 80 жылдық мерейтойы. Астана. «Руна», 2005 ж.**

Қадірлі Қайролла! Асқан құрметпен Қамзабай Букетов. 6.02.2007 ж.

- **Ердесбек Әшенов «Академик Букетов». Шымкент, 2001.**

Қазақ халқының интеллигент ағаларымның бірі Қайролла ағаға. Әбдуәли Баешев. 23.08.2002 ж.

- **Марал Зейнелғабиқызы Оспанова «Қызылжарым», Алматы, «Ғылым», 2002 ж.**

Қазақ тілі мен мәдениетінің жанашыры Қайролла Мұқанов ағайға ризашылық сезіммен. Автор. М. Оспанова. 13.03.2003 ж.

- **Марал Зейнелғабиқызы «Сырлы сезім» (Өлеңдер жинағы), Петропавл, 2006 ж.**

Құрметті Қайролла аға! Сізге дүниенің бар жақсылығын тілеймін. Автор М. Оспанова. 8.11.2006 ж.

- **Марал Зейнелғабиқызы «Жақсының аты өшпес» Петропавл, 2011.**
Қайролла аға! Қасиетті аға! Бар дүниенің жақсылығын тілеймін. Марал 16.07. 2011 ж.
- **Зейнолла Олжабаев «Уақ шоға шежіресі» Петропавл, 2003 ж.**
Қайреке! Жылы шыраймен жүздесуімізден тәңірім айырмасын. Ізгі ниетпен Зейнолла. 14.01. 2004 ж.
- **Қосыл Омаров «Туған ел құшағында» (деректі хикаят) Петропавл, 2003.**
Құрметті Қайролла! Ағалық зор құрметпен. Автор Қ. Омаров. Қыркүйек. 2003 ж.
- **Тайшыбай Зарқын, Ахметжанова Т. «Баспасөз тарихы» Петропавл. 2003.**
Қайрекең ағамызға! Қазақ тарихының жаңаыры деп Сізге ұсынамын З. Тайшыбай. 13.05. 2004 ж.
- **«Алаш көсемсөзі» (Хрестоматия. Құрастырып, алғы сөзін, түсініктерін жазған Тайшыбай З. С.) Петропавл СҚМУ, 2003.**
Қайрекеңе! Сізге деген құрмет сезімді қабыл алыңыз. З. Тайшыбай. 13.05. 2004 ж.
- **Герольд Бельгер. «Карл Бельгер – мой отец» Алматы, «Ғалым», 2003.**
Байырғы танысым, жерлесім, сұхбаттасым Қайролла Мұқановқа ізгі ниетпен. Герольд Бельгер. Алматы. 11.03.2004 ж.

• **Ананьева Светлана, Бабкина Лариса «Творчество Герольда Бельгера в контексте современного литературного процесса» Алматы, 2004.**

Қайролла бауырыма шынайы көңілден. Герольд Бельгер. 3.08.2004. Алматы

• **Герольд Бельгер, Жанна Ескуат. «Время будней» (библиографический указатель) Алматы, «Ғалым», 2004.**

Қайреке! Жетпіске келгенде бітірген шаруаларымының бәрі осының ішінде. Қабыл алғайсыз. Г. Бельгер. 27.07. 2005 ж.

• **Сергей Пресняков. «Предки живут во мне». Трехтомник. Книга I. Алматы, «Арыс», 2004.**

Қайролле Муканову. С уважением и дружбой! С. Пресняков. 3.11. 2004.

• **ОМБЖИ-ның (облыстық мұғалімдер білімін жетілдіру институтының) ұжымы. Сентябрь 2002 ж. (Қасым Аманжоловтың 2 томдық өлеңдер жинағына жазылған).**

Қайролла Мұқанұлы! 70 жылдық мерейтойыңыз құтты болсын. 2002 ж. сентябрь

• **С.А. Құлмағамбетов, М. Сәркенқызы. «Қайран гәкку». Қызылжар 2004.**

Қадірлі Қайролла ағамызға! Үкілі Ыбырай атамыздың аруағы желеп-жебеп жүрсін!

• **Мұқаш Елеусізов. «Ғаббас Елеусізов. Даналар қалдырған мұра». Алматы, «Жібек жолы», 2004.**

Қадірлі құдамыз Қайроллаға ізгі тілекпен. Профессор Мұқаш Елеусізов Алматы, 2005 ж.

- **Ғаділша Қаһарманұлы «Жәжеке». Естеліктер мен деректер. Алматы 2005.**
Құрметті Қайролла! Сізге Ғаділшаның ұлы ақын Мағжан ағасына арналған естеліктер мен деректерін ұсынып отырмын. Шекер Өмірбайқызы, Қаһарман келіні. 16.10. 2006 ж. Петропавл.
- **Болат Мағазұлы Сағындық, «Ауыл жыры». Петропавл 2006.**
Мұқанұлы Қайроллаға! Байсалды, сабырлы ағама қадырлы қаламы тым жүйрік жазатын сан қырлы. Автор. 2.10.2006 ж.
- **Болат Мағазұлы Сағындық, «Өмір жыры». Петропавл 2011.**
Қаламдас ағам Қайролла Мұқанұлына автордан. 6.04.2011 ж.
- **Жұмабаев Социал «Туған ел шежіресі». Петропавл. 2007.**
Әріптесім, қадірлі ағамыз Қайрекеңе сыйлаймын. Автор 10.12. 2007 ж.
- **Социал Жұмабаев, Зейнолла Олжабаев «Баян батыр», Петропавл, 2008.**
Құрметті Қайреке! Батыр Баянға деген зерттеу мақалаларыңыз бірнеше рет жарық көрген. Оған көп рахмет. Қаламыңыз мұқалмасын, ден сау бақытты болуға тілектестік білдіруші Зейнолла. 8.06. 2008 ж.

• **Бүркіт Бекмағамбетов «Дала дауысы». Өлеңдер. Мысалдар. Алматы. 2006.**

Кезінде әке-шешем туған бір бауырындай көріп құрметтеген Қайролла ағаға інілік ізгі ниетпен ұсынамын. Автор. 2.09.2007 ж.

• **Марат Тұралин «Нұрлы жол». Өмірнама. Алматы «Қаз.Ақпарат» 2008.**

Облыс мәдени-ағарту саласында жұмыс істеген мұғалім қауымының ұстазы болған сыйлы ағамыз Қайроллаға Мараттан. 30.07.2008 ж.

• **Миғаш Смағұлұлы Шәріпов «Әке зары және жаңғырығы» Алматы, «Өнер», 2008 ж.**

Қайролла, Гүлзағи! Үнемі бақыт құшағында болындар. Миғаш-Рәбиға. Алматы. 24.03. 2009 ж.

• **Социал Жұмабаев, Кәрім Жалмақанов «Біржанның белгісіз ғұмыры. Нұралы шежіресі». Петропавл. 2009.**

Аса қадыр тұтатын Қайрекең мен Күлзағи жеңгемізге сыйлаймын. Автор Социал Жұмабаев. 22.07. 2009 ж.

• **Әлімжан Мәжитұлы «Халық даналығы» Қызылжар. 2009.**

Қареке, Күлзағи. Ғұмырлы бақытты ұрпақ қызығын көрулеріңізге шынайы игі ілтипатпен. Әлімжан Мәжитов. 20.04. 2009 ж.

• **Жақсыбай Самрат «Өзгеленді бұл ғалам» Алматы, «Ақбүркіт» 2008.**

Құрметті Қайролла ағама автордан. Ж. Самрат. 2009 ж.

- **Мінайдар Жақыпов «Өмір өткелдері» Петропавл 2010.**

Қадірлі Қайролла! Сенің көмегіңнің арқасында осы кітап жарыққа шықты, ақыл, кеңесіне істеген қызметіңе көп рахмет! Семьяға амандық, көп бақыт, өзіңе табыс тілеймін. Мінайдар. 27.09.2010 ж.

- **Құлбек Ергөбек «Арыстар мен ағыстар». Шеберлік шеберханасы. 5-ші кітап. Астана, «Фолиант», 2004.**

Қадірлі Қайролла ағама зор құрметпен. Автор 30.10. 2010 ж.

- **Күләш Ахметбекова «Ел ардақтысы» Петропавл. 2010.**

Қадірлі аға, тәте! Осы естелік кітапты Сіздерге сыйлаймын игі тілекпен! К. Ахметбекова. 2010 ж.

- **«Азамат келбеті» Қайыркеш Исманов туралы естеліктер. Петропавл. 2010.**

Игі тілекпен Қымбат Есмұқанқызы. Петропавл. 2010 ж.

- **«Алаш тұлғасы» Кеңес Нүрпейісұлы туралы естеліктер. Құрастырған Талғатбек Нүрпейісов. Алматы «Ан Арыс», 2010.**

Аса құрметті Қайролла аға! Ауылдан атаның баласы болып аттанып, Алаштың ағасы болған Сізге зор құрметпен інізіз һәм балаңыз Талдыбек Нүрпейісовтен тарту болсын. Ұстаздар күні құтты болсын! 2.10.2010 ж. Т. Нүрпейісов. Алматы

- **Кеңес Нүрпейісұлы. «Алаш ақиқаты». Құрастырған Талдыбек Нүрпейісов. Алматы, «Ан Арыс» 2010.**

Аяулы Гүлнәр! Алаш зиялылары Алаш тұлғалы Кеңес ағамыздың аруағы сені және сенің ұрпақтарыңды

әрқашан қолдап жүрсін! Әумин! Ұстаздар күні құтты болсын! Т. Нұрпейісов. 2.10.2010 ж. Алматы

- **Тұрсынбек Кәкішұлы, Күләш Ахмет «Сәбит Мұқанов» Астана «Фолиант» 2009.**

Қадірлі Қайреке! Қаламың мұқалмай елдің руханиятын насихаттай бер. Тұрсынбек. 12.01.2011 ж.

- **Мағжан Рахимов «Құлсары батыр» Петропавл. 2009.**

Қайроллаға жаңа Барыс жылы құтты болсын! Зор денсаулық, өмір бақытын тілеймін. Мағжан. 5.01.2010 ж.

- **Таңат Сүгірбаев «Қызылжар өңірінің зиялы қауымы» Петропавл. 2010.**

Құрметті Қайрекеңе ізгі тілекпен шын жүректен. Таңат Сүгірбаев. 25.05.2010 ж.

- **Сапарғали Жолаушин «Бике елі және оның шежіресі» Петропавл. 2011.**

Құрметті ұстазым Қайролла Мұқанұлына шәкіртіңіз Сапарғалидан ескерткіш. С. Жолаушин. 01.04.2011 ж.

- **Шолпан Садықова «Айымжан – туған ауылым» Петропавл. 2011.**

Қадірлі ағам Қайроллаға сыйлаймын. Шолпан С. 6.09. 2011 ж.

- **«Вместе по жизни» к 75 –летию Зинаиды Беевой. Составитель и издатель Валерий Маслов. Петропавл 2011.**

Қайрулле Мукановичу с глубоким уважением. Я – З. С. Беева. 27.03.2011 г.

- **Қымбат Есмұқанқызы «Дөңгеленген дүние-ай!»** Петропавл. 2012.

Құрметті аға және тәте! Бізге жол көрсеткен, жөн сілтеген Сіздерге үлкен рахмет! Көрілігіміз сәнді де мәнді болуға жазсын! Ақ тілекпен автор. 2012 ж.

- **Жақсылық Ысқақов, Тасқын Рәшитұлы «Асқақтатқан ауылым»** Астана, 2011.

Қайролла! Өздерің жазғандай болмаса да, сынамай қабыл ал. Жақсылық Ысқақов. 16.02. 2012 ж. Қызыл-жар қ.

- **Есенғали Керейбаев «Өмірімнің өткелдері».** Петропавл, 2012.

Студенттік жолдасым әрі інім Қайролла Мұқановқа шын жүректен осы туындымды сыйлаймын. Есенғали Әубәкірұлы. 20.07. 2012 ж.

- **«Азаттық үшін алысқандар» Солтүстік Қазақстан өңіріндегі тәуелсіздік үшін күрес тарихы (халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның материалдары).** Под общей редакцией заслуженного деятеля Р.К. кандидата юридических наук Касымова С. К. Алматы. 2011.

Аса құрметті Қайреке! Осы кітап, осы конференция Сіздің ол үшін қазақ халқының шын тарихын жазып қазақтың нағыз патриоттарының атын елге қайтару үшін істеп жатқан зор еңбегіңіздің нәтижесі. Сол үшін Сізге көп рахмет! Болашақта да осы бағытта бірге жұмыс істейміз деп сенемін. Құрметпен Сабыр Қасымов. 11.08.2012 ж.

- **Ғабит Мүсірепов «Ана тілімізді анамыздай ардақтайық». Мақалалар, ой-толғаулар. Алматы, «Толғағай», 2007.**

Қайролла Мұқанов ағамызға құрметпен ұсынамыз. Әділғазы Қайырбек (Сәбит Мұқанов пен Ғабит Мүсіреповтің мемлекеттік әдеби-мемориалдық мұражай кешенінің директоры, филология ғылымдарының кандидаты, ақын, жазушы) 24.04. 2012 ж. Алматы.

- **«Ғажайып Ғабең» Ғабит Мүсіреповке арналған жырлар. (1950–2011) Алматы, 2012.**

Мәдениет қайраткері, Қызылжар өңірінен шыққан тұлғаларды халыққа танытушы журналист ағамыз Қайролла Мұқановқа Ғабеңнің 110 жылдық мерейтойына орай шығарған кітабымызды құрметпен ұсынамын. Ізгі көңілден Ә. Қайырбеков. 24.04. 2012 ж. Алматы

- **Жақсыбай Самрат «Жылдар жылжып барады» Астана, 2013.**

Қайролла аға, аман-сау аяғыңыздан тұрып кетуіңізді тілеймін. Жақсыбай. 19.12. 2013 ж. Астана.

- **Есенғали Керейбаев «Есімнен кетпес сәттер» Петропавл 2013.**

Студенттік жолдас әрі туысым Қайроллаға осы 80-нің төріне шыққан кезде жазған туындымды шын көңілден естелік ретінде сыйлаймын. Есенғали Әубәкірұлы 28.01. 2013 ж.

- **Сәкен Оразалин. Өлеңдер жинағы – 1.**

Қайролла! Кітабымды сыйлаймын жақын земляк ретінде. Бір кезде бірге тұрдық қой «Земля» пла-

нетінде. Әттең уақыт аз қалды көру керек еді басқа планетаны да. С. Оразалин. Май 2013 ж. Петропавл

• **Сәкен Оразалин. Өлеңдер жинағы – 2.**

Қайролла досыма! Өлеңдерімді берейін жараса ұсынуға Адал досты болмайды ұмытуға. Тіршілікте сыйласып тұрайықшы Лицензия алдым космосқа ұшуға. С. Оразалин. Қараша 2013 ж. Петропавл

• **А.А. Башмаков. «От приграничного сотрудничества к Евразийской экономической интеграции». Алматы, 2013.**

Қайролле Мукановичу с добрыми пожеланиями. А. Башмаков. 2013 г. Алматы

• **А.А. Башмаков «Мысли в лицах и страницах» Петропавловск, 2014.**

Қайролле Муканович с уважением и пожеланиями здоровья. А. Башмаков. Январь 2014 г. Петропавловск

• **Әлия Әбілева «Аттоған қадам, басқан із» Қарағанды. Қазақстан-Ресей университетінің баспасы. 2014.**

Қадірлі аға-жеңге Мұқановтарға оң қолыммен ұсынамын. Автор. 03.05. 2014ж.

• **Бекежан Тілегенов «Тұйық өмірдің құпиясы» роман – толғау. Алматы, 1992, «Дәуір».**

Достық ниетпен Бекежан.

• **Майра Әбусейітова «Пәк сезім. Сокровенное» Алматы, 2002.**

Дорогой семье Мукановых! На добрую память с наилучшими пожеланиями. Меруерт Абусейітова. 17.04. 2003 г.

- **Бақыт Мұстафин «Таза көңіл» Петропавл, 2005.**
Құрметті Қайреке! Игі тілекпен ескерткіш ретінде.
Бақыт. 16 қыркүйек 2005 ж. Қызылжар
- **Жұмаш Сейітбеков «Туған елім – алтын бесігім».**
Өмірімнің өткелдері. Қызылжар, 2004.

Құрметті жолдасқа

Оза шыққан Шабаннан,
Жаралап молла Мұқаннан
Ат жалын тартып бірге өстік,
Заманды көріп заманнан

Ақылдысың байсалды
Кұлзағи сені таңдады
Қыздарың тартып сендерге
Ғылымға беріле аттанды

Қайырлы болсын қадамың,
Несібең таза аларың.
Адамшылық тәрбие
Көп қой сенде алатын.

*Құрметпен Сейітбекұлы Жұмашың
Петропавл. «Бензострой», Волочаева, 175. Т 35–45–16*

- **Социал Жұмабаев, Зейнолла Олжабаев «Баян батыр» (зерттеу мақалалар жинағы) Петропавл – 2008.**
Аса құрметті ілтипатпен қарайтын Қайрекеме игі тілекпен Зейнолла қажы Олжабайұлынан. 20.03. 2014 ж. Наурыз құт береке әкелсін! Петропавл.

- **Бейсен Сейдахмет «Көңіл күйлері» Көкшетау, 2009.**
Құрметті аға, жеңге Қайролла, Күлзағи осы шағын кітабымды ескерткішке сыйлаймын. Інің, досың Бейсен. 16.08. 2010 ж. Қызылжар
- **Дәулеткерей Кәпұлы. «Бүлдірген ағып түскенше» Олең-толғаулар. Астана «Фолиант», 2011.**
Қайролла аға! Құдай қуат берсін! Дәулеткерей
- **Жоламан Шаханов «Айтпайын десем...» Әзіл – сықақ әңгімелер. Петропавл – 2014.**
Аға! Сізге зор денсаулық, мол бақыт тілеймін. Ізгі тілекпен Жоламан 9.10. 2014 ж.
- **Б.Н. Петров «Военная проза». Роман. Повести. Рассказы. Петропавловск 2011 г.**
Қайролле Мукановичу с уважением, почитанием и благодарностью от семьи писателя – в день вечера ветеранов чтения в областной библиотеке.
28.09. 2011 г. В. Петрова г. Петропавловск
- **Александр Курленя. Стихи. Поэмы. Пьеса в стихах. Переводы. Петропавловск, 2010 г.**
Уважаемому Қайролле Мукановичу от автора с глубоким уважением за поддержку культуры и огромный вклад в развитии духовности у молодого поколения с пожеланиями добра, счастья и новых творческих успехов. Автор 28.11. 2011 г.
- **Мақсұт Әубәкіров «Бір үмітпен өмір сүр» роман. Алматы «Қазақстан» 1998 ж. (Дайындал алғы сөзін жазған Зейнолла Серікқалиұлы).**
Қадірлі Қайролла ағама! Ұлы сапар азаматтық ерлігіңізді тазалық – тектілігіңізді үлгі тұтуға

жолашар болғандай. Өзіңізді іздеп жүрер бір ініңіз деп біліңіз. Құрметпен Зейнолла Серікқалиұлы. 13.06.2002 ж. Қызылжар.

- **Әлімжан Мәжитов «Жаңажол ауылының шежіресі» Қызылжар. 2004.**

Қадірлі замандас ініміз Қайролла Мұқанұлына шынайы ілтипатпен. Автор. Ә. Мәжитов. 10.02. 2005 ж.

- **Молдахмет Сұрағанұлы «Ауылым – алтын бесігім» Қызылжар, 2010 ж.**

Өлкеміздегі ұстаздардың ұстазы Қайрекеңе, Қайролла Мұқанұлына. М. Сұрағанов. 12.10. 2010 ж.

- **Муталлап Кангожин «Белый дом Абылая» Стихотворения и поэмы. Астана – 2012.**

Қадірлі Қайрекеңе інісі Муталлаптан ескерткіш. М. Қангожин 23.12. 2012 ж. Қызылжар

- **Қазақ жерінің зиялы азаматтары. Почитаемые люди земли Казахской. Алматы «Дәуір», 2007.**

Ардагерлер жұмысына шешініп тұрып қызмет жасайтын Қайролла Мұқанұлына осы кітапты ұсынып отырмыз. Ізгі тілекпен Рүстем Сәдуұлы Уәйісов. 13.08. 2007ж.

- **Амантай Арықбаев. «Айтылған ой өлмейді немесе 60 сыр-сұхбат» Петропавл қ. 2004.**

Сөз қадірін бағалар
Болсын іні, ағалар
«Айтылған ой өлмейді»
Талап тайым танылар!

Зор алғыспен ұсындым
Оқи-тоқи жүрерсіз
Көңіл төрін көгертсе,
Ырым жолын білерсіз.

Зор құрметпен Қайролла Мұқанұлына автордан.
2005 ж. сәуір. Петропавл қаласы

• **Жұмаш Қуандықов. «Имандылық бастауы». Қызыл-
жар ауданы Бескөл селосы. 2009.**

Өзім ерекше сыйлайтын Қайролла Мұқанұлына ме-
нен сый. Ж. Қуандықов. 13.10. 2009 ж.

• **Мүтәллап Қанғожин «А-п-а-а-а!» Қызылжар, 2012 ж.**
Қайрекем! Ауырмай-сырқамай жүз жасаңыз жеңге
екеуіңіз. Игі тілекпен Мүтәллап. Қызылжар. 2012 ж.

• **Жұмаш Сейітбекұлы «Тарих тағдыры танымды»
Қызылжар қ., 2009.**

Құрмет иелері, аяулы жолдастар, еңбекқор ел
сүйіктілері Қайролла Мұқанұлы! Бір сөз анайы айтыс-
пай бірге өстік. Білім-тәрбие беруде іс тындырдық. Ал-
ланың ақ жолымен жүрдік біздер. Жасай берер үмітте
біз жүрейік, із қалсын деп естелік, Қаба! Ж. Сейітбеков.
Қызылжар «Асыл мұра» 12.07.2010 ж.

• **Манап Ысқақова «Аққуларды атпандаршы, адам-
дар» Қызылжар 2003.**

Қайролла Мұқанұлына зор құрметпен.
М. Қабдөшқызы. 16.08.2004 ж.

• **Зейнолла Қабдолов «Өмір ұшқыны». Повесть. Ал-
маты, 1956.**

Қадырлы Қайролла. Достық, тілектестік белгісі үшін.
Зейнолла Қабдолов. 24.03. 1957 ж.

- **Аманжол Кошанов. «Трудное восхождение. На путях к рынку» Избранные труды. Астана, «Елорда», 2004 г.**

Қадірменді Қайреке! Риясыз көңілден шынайы тілектермен академик А. Қошанов. 18.09. 2004 ж.

- **Аманжол Кошанов «Национальные интересы и отношения собственности».**

Қадірменді Қайреке! Әрдайым шынайы тілектермен Академик –сыралғы досың Аманжол Қошанов Алматы, 22.06. 2011 ж.

- **«Учить искусству обучения» (Из опыта работы учителей республики) Под редакцией Г. Л. Лукпанова. А-ата, «Мектеп», 1987.**

Уважаемому Хайрулле Мукановичу! С глубокой благодарностью за творческое сотрудничество в издании этой книги, автором одной из статьи являетесь вы. С уважением Газиз Лукпанов октябрь 1987 г.

- **Аманжол Кошанов. Собрание сочинений 10 томов. Алматы «Экономика», 2014 г.**

На 1-й странице 1-го тома: Старому и верному другу Қайролле от школьного друга академика А. Кошанова на память. 22.10. 2014 г. А. Кошанов

- **Дауылпаз баба Қожаберген жырау. Тарихи танымдық жинақ, Астана, «Фолиант» 2014–376 бет. Құрасырғандар: Абай Тасболатов, Жарасбай Сүлейменов.**

Қайролла ағамызға! Тәуелсіз күні құтты болсын! Тезірек жазылып кетуіңізді тілеймін. Құрметпен інізіз генерал-лейтенант Абай Тасболатов. 13.12. 2014 ж.

- **Құлбек Ергөбеков. Жақсыдан қалған сөз. Алматы «Жалын», 1991–302 б.**
Қадірмен аға Қайрекең! Жанахмет пен Сара шаңырағында әулет әкесі өзіңізбен танысқанымызға қуаныштымыз. Өзіңізбен тақырыптас, ойдың үндес шыққанына өзімізді бақытты сезінеміз. Зор құрметпен Қ. Ергөбек 8 тамыз 2010 ж.
- **Ожан Қали. Сыртолғау. Петропавл, 1998, 315 бет.**
Алдымен в.Г. Шестериковке сыйлапты. Ал ол маған берді.
- **Облыстық ардагерлер кеңесі. Даңқты жылдар шежіресі. Летопись славных лет. К 30-летию Северо-Казахстанского ветеранского объединения. Петропавл. 2017 г. 348 стр.**
Құрметті Қайролла Мұқанұлы! Сізге зор құрметпен, ізгілікті тілекпен облыстық ардагерлер кеңесі Төраға Ескендір Елеусізов Апрель 2017 ж.
- **Зарқын Тайшыбай. Атадан асыл аманат. Таңдаулы мақалалар. Алматы, 484 бет.**
Қайрекең ағамызға шын ниетпен ұсынамын. Зарқын Тайшыбай. 12.05. 2017 ж. Қызылжар.
- **Ахметжан Қуантаев. Орны дара, жұрты дана Майбалық. Қызылжар, 2017 ж. 408 бет.**
Елге сыйлы Қайролла ағамызға қызығушылық тудыраар деген үмітпен. Ініңіз Ахметжан Қуантаев. 20.09. 2017 ж.

Қайролла Мұқанов туралы мақалалар

1. Т. Қабылбеков. «Үлгі – тірек бірлестігі». «Бастауыш мектеп», 1973, № 3, 11–13 беттер
2. «Білімнің биік шыңына» (редакциялық мақала) «Ленин туы», 23.05.1986
3. Қ. Базарбаева, Қазақ КСР-ның еңбек сіңірген мұғалімі. «Арынды аяққа баспа», «Ленин туы» 19.07.1987
4. «Білім беру басқармаларының бастықтары кеңесу үшін облысымызға келді» (редакциялық мақала). «Ленин туы», 21–25.10.1991
5. «Құрметті атақ берілді», «Ленин туы», 30.11.1991
6. «Мемлекеттік тілде өтті» (редакциялық мақала). «Ленин туы», 31.03.1992
7. Ғалым Қадіралин, «Айтулы азамат», «Ленин туы», 26.09.1992
8. «Облыстық Мағжан оқуы» (редакциялық мақала). «Ленин туы», 27.03.1993
9. Ә. Әбілқайырұлы. «Қалалық қоғамда қаралды», «Ленин туы», 7.08.1993
10. З. Әкімжанов. «Үміт пен ниет ұштасып» (сұхбат), «Ленин туы», 31.08.1991
11. З. Әкімжанов. «Алқа құрылды», «Солтүстік Қазақстан», 25.12.1993
12. С. Нәкенов. «Жетімдердің жүрегі жыламасын» (республикалық семинар-кеңестен) «Сарыарқа». 18.08.1994
13. «Таңдаулы авторларымыз бен белсенді қоғамдық тілшілеріміз» (газет редакциясынан), «Солтүстік Қазақстан» 23.06.1995

14. Мереке Тұралин. «Жүрегінің жылуын дарытып», «Солтүстік Қазақстан», 26.09.1997
15. Ө. Дәуірұлы. «Тарих саласындағы сөздік», «Солтүстік Қазақстан», 25.09.1998
16. З. Әкімжанов. «Облыс әкімі қандай адам», «Солтүстік Қазақстан», 30.10.1998
17. Б. Қожахметов. «Өлеңнің зулап өткен отарбасы», «Солтүстік Қазақстан», 30.04.1999
18. Ю. Чепукова. «Кезекті апталық өтті», «Солтүстік Қазақстан», 19.11.1999
19. Г. Қанапина. «Жұмағали туралы әңгіме», «Солтүстік Қазақстан», 24.11.2000
20. Ә. Әбілқайырұлы. «Жаңа романның тұсаукесері», «Солтүстік Қазақстан», 21.11.2000
21. З. Әкімжанов. «Ғұлама ғұмырына бойлады», «Солтүстік Қазақстан», 5.04.2002
22. Дәулет Сейсенұлы. «Ұлылыққа тағзым», «Егемен Қазақстан», 31.12.2002
23. Мамадияр Жақып, Мәлік Мұқанов. «Алыптар алыстаған сайын тұлғалана түседі» 1. Жақсының шапағаты. «Егемен Қазақстан», 9.07.2002
24. Мамадияр Жақып, Мәлік Мұқанов. «Алыптар алыстаған сайын тұлғалана түседі» 2. Елі Ғабеңмен мақтанады. «Егемен Қазақстан», 12.07.2002
25. Мамадияр Жақып, Мәлік Мұқанов. «Алыптар алыстаған сайын тұлғалана түседі» 3. Аялаған алтын бесік «Егемен Қазақстан», 13.07.2002
26. Ғалым Қадірәліұлы. «Абыройлы азамат», «Солтүстік Қазақстан», 24.09.2002
27. Құттықтаймыз. Қайролла Мұқанұлы Мұқанов. «Солтүстік Қазақстан», 27.09.2002

28. «Бас кітап күзде басылады». СҚО энциклопедия. «Солтүстік Қазақстан», 27.07. 2003
29. Социал Жұмабаев. «Бельгер!» дегенше – «Білгір!» десейші», «Солтүстік Қазақстан», 30.01. 2004
30. Тоқтар Зікірин. «Бесінші жинақ», «Солтүстік Қазақстан», 23.08.2004
31. «Жеті өнердің иесі» (Ш. Уәлиханов – 170), «Солтүстік Қазақстан», 28.11. 2005
32. Айдарбек Өтеев. «Даланың дарқан дарыны», «Нива» (Тимирязев аудандық газеті), 5.08. 2006 ж.
33. Ө. Шалабайұлы. «Сөздіктің» тұсаукесер рәсімі», «Солтүстік Қазақстан», 21.10. 1998
34. М. Тұралин. «Жаңа бағдарлама», «Солтүстік Қазақстан», 19.02. 1992
35. З. Әкімжанов. «Олжалы сапар», «Солтүстік Қазақстан», 29.01. 1992
36. Т. Зікірин. «Жазушының құрметіне арналған жаяу жорық», «Солтүстік Қазақстан», 7.06. 2002
37. «Редакциядағы кездесу» (жаяу жорықшылармен), «Солтүстік Қазақстан», 11.06. 2002
38. «Алты күнге созылған сапар» (жаяу жүріп) – «Солтүстік Қазақстан», 16.07. 2002
39. «Достық сапары» (Ялуторвск қаласына), – «Солтүстік Қазақстан», 10.02. 2003
40. «Ақын ағайындары сыр шертті» (Мағжан – 110), «Солтүстік Қазақстан», 3.03. 2003
41. «Мағжанға арналды» – «Алаш үні» – 22.04. 2003
42. «Жаңа айғақтар» (Мағжан – 110), «Солтүстік Қазақстан», 28.04. 2003
43. «Мағжан есімімен аталады» («Мағжан» журналының тұсаукесері), «Солтүстік Қазақстан», 20.04. 2007

44. Құрман Рамазанов. «Тұлпардың тұяғы», «Солтүстік Қазақстан», – 23.01. 2004

45. Александр Яремчук. «Мағжан» журналының тұсаукесері», «Солтүстік Қазақстан», – 20.04.2007

46. Гүлбике Төлебаева. «Мағжан поэзия пайғамбары екендігін жастар паш етті (сурет)», «Солтүстік Қазақстан», 18.05. 2009

47. Гүлбике Төлебаева. «Әртістер мен студенттер «Жыл кітабын» оқып, жан тебіrentті» – «Солтүстік Қазақстан», 3.10. 2007

48. Мүтәллап Қанғожин. «Ақын атымен», «Солтүстік Қазақстан», 2.06. 2008

49. Эльмира Кәленова. «Қайролла аға сыр шертті», «Солтүстік Қазақстан», – 2.06. 2008

50. Социал Жұмабаев. «Сегіз қырлы, бір сырлы». Ардагер 75-інде де белсенді». «Солтүстік Қазақстан», 26.09. 2007

51. Валентина Кондратова «Өмірі өнеге» – «Солтүстік Қазақстан», 5.10. 2007

52. «Аяған есімі ардақты», «Солтүстік Қазақстан», 4.06. 2008

53. Альбина Жылқайдарова. «Талантты жерлеске құрмет» «Қызылжар нұры», 6.06. 2008

54. «Жазушы рухына тағзым» (Бақыт Мұстафинге мемориалдық тақта ашу рәсімі – сурет) – «Қызылжар нұры» – 4.07. 2008

55. Жақсыбай Самрат. «Мағжан өлеңінің кейіпкері» (Жұмағали Тілеулин) – «Егемен Қазақстан», 26.11. 2008

56. З. Әкімжанов. «Кемеңгер туралы кітап» (Тоқсан би) «СҚ» – 1.05. 2001

57. Жанель Жартанова. «Есіл арысын ардақтайды» (Жұмабек Тәшенов – 95) «Солтүстік Қазақстан».

58. Зейнолла Әкімжанов. «Жұлдызды – жүзік, айды алқа ғып берейін» фото альбомы шығарылды» – «Солтүстік Қазақстан», – 17.04.2009

59. Марат Ермұқанов. «Ардақтап ұлттық мұраны», «СҚ» – 12.11. 2009

60. Арайлым Смағұлова. «Қызылжар мешітінің сыйлығы», «СҚ» – 18.02. 2010

61. Болат Қожахметов. «Ақын, сірә, өлмейді елі барда» (сурет), «СҚ» – 1.10. 2011

62. Социал Жұмабаев. «Ақынның тұңғышы» (Жұмағали Саинның ұлы Алдан туралы. Сурет). «Қызылжар нұры» – 9.01. 2009

63. Зейнолла Әкімжанов. «Есіл мен Ертіс тоғысқандай әсер қалдырған әдемі кездесу» – «Солтүстік Қазақстан», – 9.02. 2010

64. Жадыра Есенгелді. «Қара шаңырақ қарлығаштары қауышты» (Облыстық мектеп-интернат 75 жылдығын атап өтті), «СҚ» – 26.10. 2010

65. «Солтүстік Қазақстан» газетіне 90 жыл» (сурет) – «СҚ» 23.02. 2010

66. «Әсерлі әңгіме» – «СҚ» – 12.02. 2010

67. «Мағыналы өмір – оның байлығы (Қобылан Хамзинмен кездесу) «Парыз» – 2.04. 2010

68. Құлбек Ергөбек. «Жазулы хатқа айналған қария. Өлкетанушы Қайролла Мұқанов жайында сөз» – «СҚ» – 26.10. 2010

69. «Ұлы жерлесімізге тағзым» «Евней Бөкетов ескерткіші ашылғанда» «Қызылжар нұры» – 26.03. 2010

70. Өмір Есқали. «Теріскейдегі тіл фестивалі мемлекеттік тіл жанашырларын марапаттап, жайлы пәтер беруде».

71. Арайлым Смағұлова «Тіл жанашырлары фестивалі», «Қызылжар нұры» – 16.09. 2011

72. Құттықтаймыз! (Қайролла Мұқанов – 80) – 25.09. 2012

73. Ғ. Қоңырбаев. «Өнегелі өмір болашаққа үлгі» – «Парыз» – 12.10. 2012

74. Тілші Зейнолла Әкімжанов сұхбат жүргізді: «Арман мен ақиқат» – «Солтүстік Қазақстан» – 12.07. 1997

75. З. Әкімжанов. «Шарапат жақсыдан» – «Солтүстік Қазақстан», 26.10. 1993

76. «Тектілерге тағзым» («Бір әулеттің тарихы» кітабының тұсаукесері жайында) – «СҚ», 14.05. 2003

77. Жақсыбай Самрат. «Мұраны мұқияттағандар» – «Егемен Қазақстан», 20.07. 2005

78. З. Әкімжанов. «Ынтымақ» («Ынтымақ ауылы» кітабы туралы), «СҚ», 22.05. 2006

79. Жақсыбай Самрат. «Ұмсын сұлу» – «Егемен Қазақстан», 30.07. 2008

80. Социал Жұмабаев. «Өлке тұлғалары» тағылымы мол еңбек» «СҚ», 11.08. 2008

81. Фаридә Тұяқова. «Өңіріміздегі ономастикалық хал-ахуал» «СҚ», 20.04. 2009

82. «Туған тілінің жанашыры бүгінгі ұрпаққа өнеге», «СҚ» – 17.11. 2008

83. Социал Жұмабаев. «Е. Бөкетов сыйлығының иегері болды», «СҚ», 5.10. 2009

84. «Ақ бидай» – нанның аты, спорттық мереке аты» – «Ауыл арайы» – 28.06. 2002 (Жаяу сапар).

85. Жақсыбай Самрат. «Мағжан өлеңінің кейіпкері» (Жұмағали Тілеулин туралы) Ж. Самраттың «Жылдар жылжып барады» Астана, 2013 кітабында (229–235 беттер) (2008 ж.)

86. Осы кітапта Ж. Самраттың «Сәбит пен Мұхтардың әріптестігі немесе Ұмсын сұлу» деген мақаласы (133–137 беттерде) (2008 ж.)

87. Қайролла Найманов. Алаш қозғалысына 90 жыл туралы № 6 мектепте конференция өтті. – «СҚ», – 20.12. 2007 ж.

88. Зейнолла Әкімжанов. «Алжир» қызметкерлері Петропавлда – «СҚ», – 19.06. 2012ж.

89. Дәстен Баймұқанов – «Елін сүйген азамат» – «СҚ» – 22.12. 2003 ж.

90. Болат Қожахметов. Ұлтаралық татулық көркейе берсін. – «СҚ» – 14.04. 2003 ж.

91. Ақ-Ләйлек Жаукина – «Все, что есть в моей душе святого» – «Неделя» – 28.09.2007

92. Айгүл Ысқақова. «Ел ардақтылары» – «СҚ» – 22.12. 2016 ж.

93. Социал Жұмабаев. «Е. Бөкетов сыйлығының иегері болды» – «СҚ» – 5.10. 2009 ж.

94. Жақсыбай Самрат. «Екі алыптың басын қосқан «Ұмсын сұлу» – 28.01. 2016 ж.

95. «Қазақ үні» газетінің ұжымы, «Ұлағатты ұстаз, қарымды қаламгер» – республикалық «Қазақ үні» газеті – Алматы – 22.09. 2017 ж.

96. Нұрсайын Шәріп. «Қажымас қайрат иесі» – «СҚ» – 26.09. 2017 ж.

97. Ажар Баешова, доктор технических наук, профессор КазНУ имени Аль-Фараби. «Учитель, писатель, краевед и человек с большой буквы» – «СК» – 26.09.2017 г.

98. Қошан Қали. «Өмір жолы – өнеге» – «СК» – 28.09.2017 ж.

99. Жетписбай Бекболатулы, зав. кафедрой редакторско-издательского и дизайнерского искусства КазНУ им. Аль-Фараби, кандидат экономических наук, профессор. «Энциклопедия человечности» («Ел ардақтылары» кітабы туралы) – «СК» – 7.01.2016 ж.

Қайролла Мұқанов туралы «Педагог, деятель культуры, краевед» (2012 г.) атты кітапта жарияланған мақалалар

1. Әбдірахманов Т. Ә. Қайролла аға Мұқанов – ұстаздардың ұстазы.

2. Әшімов О. Б. Тағылымды ғұмыр.

3. Баешова А. К. Любимый учитель, талантливый педагог.

4. Башмаков А. А. Кайролла Муканов как миропонимание.

5. Беева З. С. Человек родной земли.

6. Бектуров Н. К. Адал дос туралы сөз.

7. Бубнов Г. М. Прекрасный педагог, уважаемый человек.

8. Викторов Е. И. Все живое особым метой отмечается с ранних пор.

9. Демьяненко П. Н. Растить новое поколение.

10. Ергөбек Құлбек. Жазулы хатқа айналған қария.

11. Жұмабаев С. Ж. Қаламы қарымды Қайраекен.
12. Жұнысов Х. Ж. Интеллигентный, эрудированный руководитель.
13. Исқақов Ж. Ғ. Ана тілінің жанашыры.
14. Қарабатырова А. Қ. Сеет разумное, доброе, вечное.
15. Клименко В. И. Педагог, насставник, исследова-
тель-краевед.
16. Кондратова В.И. С юбилеем, Кайролла Муканович!
17. Қабиев З. Қ. Қайролланы туған күнінен білемін.
18. Қажымұратова М. М. Досымыз Қайроллаға.
19. Қали Ожан Қ. Мұқанов Қайролла 80-де (өлең).
20. Қанғожин М. М. Құрметті Қайрекеме (өлең).
21. Қошанов А. Қ. Ағартушы-ұстаз, қоғам қайраткері.
22. Лебедева Т. В. Учитель с большой буквы.
23. Мәлікова С. З. Қайролла Мұқановтың туғанына
80 жыл.
24. Мұқанова Г.М. «Ләйла», Папа, Ата Қайролла.
25. Мұқанова (Ақанова) К. А. Жолдасым Қайролла
туралы аз-мұз сөз.
26. Мұқанова Р. Қ. Өнегелі тұлға.
27. Мұқанова С. Қ. Ата-анамыздан үлгі алып өстік.
28. Мұсырман К. И. Азаматтың тұлғасы асқар таудай.
29. Немерелері (Олжас, Жұлдыз, Гүлназ, Жанар,
Жәдігер, Надия) Аташка.
30. Олжабаев З. О. Ізденіс жүгі ауыр.
31. Оразалин С. О. Қайролла достан көп үйрендік.
32. Оспанов К. Қ. Асылдың сынығы.
33. Оспанова М. З. Ұлағатты ұстазы өлкеміздің.
34. Өтеев А. А. Даланың дарқан дарыны.
35. Пшенбаев Қ. С. Қаламын серік еткен Қайролла
аға 80-де сыр бермейді.

36. Рыб К. А. Родом из детства.
37. Салықов К. С. Парасатты ұстаз, ұлтжанды қайраткер.
38. Самрат Ж. Зиялы қауымның зерделі өкілі.
39. Сейітбеков Ж. С. Қайролла – педагог, майталман ақылшы.
40. Сүгірбаев Т. А. Елдің қалаулы азаматы.
41. Сүгіров У. К. Құрметті Қайролла аға.
42. Уәлихан Ш-А.Ы. Мұқанов Қайроллаға 80 жас (өлең).
43. Уәйісов Р. С. Өңіріміздің бірегей азаматына арналған құттықтау.
44. Шәріпов М. С. Сексенің құтты болсын, бауырым Қайролла! (өлең).
45. Шегіров Қ. Ш. Чтоб не прервалась времен связующая нить.
46. Мұқанов Олжас. Атаммен мақтанамын!
47. Муканов Олжас. Горжусь своим дедом!

Награды и поощрения Кайроллы Муканова

1. Орден «Знак Почета» – 15.03.1976 г.

Медали:

1. Серебряная медаль Каз.ССР, врученная при окончании Марьевской средней школы Октябрьского района СКО в июне 1952 г.
2. Юбилейная медаль «За доблестный труд. В ознаменование 100-летия со дня рождения В. И. Ленина» – 7.04.1970 г.

3. Медаль «60 лет Победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.» – 11.09. 2004 г.

4. Медаль «Конституции Казахстана 10 лет» – 25.08. 2005 г.

5. Медаль «65 лет Победы» – 16.04. 2010 г.

6. Медаль, диплом и премия имени академика Е. А. Букетова – 25.06. 2009 г.

7. Медаль «20 лет Независимости Республики Казахстан» – 10.11. 2011 г.

8. «Большая золотая медаль» в честь 75-летия СКГУ имени Манаша Козыбаева» – 28.09. 2012 г.

9. Медаль «350 лет Кожабергена жырау» – 2013 г.

10. Медаль «550-лет Казахскому ханству».

11. Медаль «100-лет со дня рождения Героя Советского Союза генерала Сагадата Нурмагамбетова» – 2017 г.

12. Медаль «Почетный ветеран Северо-Казахстанской области» – 10.03. 2017 г. в честь 30-летия ветеранского движения.

13. Медаль «Ветеран труда» – 1993 г.

14. Медаль 80 лет КазГУ имени Аль-Фараби – 2015 г.

15. Медаль «85 лет академику Манашу Козыбаеву» – 25.10. 2016 г.

16. Медаль 310 лет Баян батыру.

Грамоты. Благодарственные письма. Дипломы:

1. Похвальная грамота за отличное окончание 1-го класса Ынытмакской начальной школы Октябрьского района – июнь 1939 г.

2. Благодарность Сергеевского райкома КП Казахстана (1-й секретарь Райкома Н. А. Болатбаев) – 31.05. 1967 г.

3. Постановлением бюро Сергеевского райкома КП Казахстана и исполкома райсовета депутатов трудящихся К. М. Муканов занесен в районную «Книгу Почета» в честь 50-летия Великого Октября» за активную работу по пропаганде марксизма-ленинизма, коммунистического воспитания трудящихся» – ноябрь 1967 г.

4. Почетная грамота участнику XII-областных педагогических чтений за доклад «Краеведческая работа в школе» – март 1962 г.

5. «Грамота Правления Северо-Казахстанского областного отделения общества по распространению политических и научных знаний КазССР» – 12.06.1965 г.

6. Грамота Исполкома Северо-Казахстанского областного Совета народных депутатов. – 22.07.1982 г.

7. Почетная грамота Министерства просвещения Казахской ССР и Республиканского Комитета профсоюза работников просвещения, высшей школы и научных учреждений – 14.09.1982 г.

8. Почетная грамота Министерства Просвещения Казахской ССР и Республиканского Комитета профсоюза работников просвещения, высшей школы и научных учреждений – 24.07.1986 г.

9. Почетная грамота Северо-Казахстанского областного Комитета по телевидению и радиовещанию (Председатель Комитета В. В. Вихляев) – 13.10.1989 г.

10. Почетная грамота Северо-Казахстанского обкома КП Казахстана – 21.07.1970 г.

11. Почетная грамота акима Северо-Казахстанской области В. К. Гартмана за заслуги в пропаганде по изучению и развитию казахского языка – 19.10.1990 г.

12. Почетная грамота Казахской ССР (Указ Президента Каз. ССР Н. А. Назарбаева от 20.11. 1991 г.)

13. Почетная грамота Министерства народного образования Казахской ССР и Казахского Республиканского Комитета профсоюза работников народного образования и науки – 14.09. 1992 г.

14. Почетная грамота Северо-Казахстанского облсовпрофа – 25.09. 1992 г.

15. Почетная грамота обкома профсоюза работников образования и науки (Председатель Х. Т. Касенова)

16. Почетная грамота областного департамента образования (начальник департамента С. А. Денкенова)

17. Почетная грамота Совета Северо-Казахстанского филиала союза журналистов Казахстана (Передседатель Г. А. Воробьева)

18. Почетная грамота управления образования области (начальник управления Т. Т. Абильмажинов)

19. Диплом за активное участие в областных педчтениях, посвященных 100-летию со дня рождения Магжана Жумабаева – Март 1993 г.

20. Диплом за активное участие в научно-практической конференции, посвященной 150-летию со дня рождения Абая Кунанбаева. – март 1995 г.

21. Медаль, диплом и премия имени академика Е. А. Букетова за активную работу по пропаганде и популяризации научного и творческого наследия академика – 25.06. 2009 г.

22. Благодарственное письма акима города Петропавловска Н. К. Ашимбетова – 2009 г.

23. Диплом участнику Международной научно-практической конференции посвященной творчеству

Магжана Жумабаева – (Гуманитарный колледж имени Магжана Жумабаева) – 23.12. 2010 г.

24. Благодарность областного департамента образования СКО (Денкенова С. А.)

25. Алғыс хат С. Мұқанов атындағы облыстық әмбебап ғылыми кітапханасы (директоры Б. М. Әбілмажинова) – 2010 ж.

26. Благодарственное письмо председателя НДП «Нур Отан» Президента РК Н. А. Назарбаева – февраль 2012 г.

27. Почетная грамота акима СКО С. С. Билялова в честь десятилетия работы центра «Асыл мұра» – февраль 2011 г.

28. Благодарственное письма управления культуры СКО (начальник управления Р. Т. Бикенев)

29. Почетная грамота областного Совета ветеранов за активное участие в работе ветеранской организации, общественной жизни региона в деле по патриотическом воспитанию молодежи – 2012 г.

30. Благодарственное письмо СКГУ имени Манаша Козыбаева за активное участие в работе региональной научно-практической конференции «Земля родная»

31. Решением Ученого Совета СКГУ имени Манаша Козыбаева Муканову К. М. присвоено звание «Почетного профессора СКГУ» – 07.09. 2012 г.

32. Қазақстан Республикасы Мәдениет министрлігінің шешімімен Қ. М. Мұқановқа «Қазақстан Республикасының Мәдениет қайраткері» атағы берілді (қуәлік № 2165)

33. Қазақстан Республикасы Білім министрлігінің Алғыс хаты (вице-министр Эльмира Субханбердиева) – октябрь 2016 г.

34. Солтүстік Қазақстан облысының әкімі Ерік Сұлтановтың Алғыс хаты – октябрь 2016 ж.

35. Благодарность Сергеевского райкома партии – 31 май 1967 г.

36. Благодарственное письмо Клуба «Краеведов» при областной библиотеке имени Сабита Муканова – сентябрь 2012 г.

37. Министерством просвещения Казахской ССР награжден знаком «Отличник народного просвещения Казахской ССР» – июль 1971 г.

38. Министерством просвещения СССР награжден нагрудным знаком «Отличник просвещения СССР» – 21.03.1983 г.

39. Министерством просвещения Каз.ССР награжден медалью Ыбырая Алтынсарина – 23.05. 1987 г.

40. В 1973 г. награжден нагрудным знаком «Победитель социалистического соревнования»

41. Министерством культуры Республики Казахстан награжден нагрудным знаком «Қазақстан Республикасының Мәдениет қайраткері»

42. Приветствие областного Совета ветеранов (А. Е. Рязских) – 2007 г.

43. Қазақстан Республикасы Білім Министрі Н. Бектұрғановтың құттықтау хаты – 5.10. 2001 ж.

44. Диплом III степени за активное участие в работе III–Международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы науки и образования в области естественных и сельскохозяйственных наук, посвященной 90-летию академика Е. А. Букетова» – 3.04. 2015 г.

45. Благодарность Северо-Казахстанского областного музейного объединения (директор И. М. Паламарчук) с юбилеем.

46. Награда областного Совета ветеранов знак «Почетный ветеран» в честь 30-летия ветеранского движения» – Апрель 2017 г.

47. Алғыс хат – Солтүстік Қазақстан облысының мәдениет, архивтер және құжаттама басқармасы басшысының міндетін атқарушы З. Т. Нұрмұқанова – 26.09. 2017 ж.

48. Алғыс хат – Солтүстік Қазақстан облысының Білім басқармасының басшысы Гүлмира Кәрімова – 26.09. 2017 ж.

49. Алғыс хат – «Қызылжар-Ақпарат» ЖШС-нің директоры – бас редактор Жарасбай Сүлейменов – 26.09. 2017 ж.

50. Алғыс хат – Солтүстік Қазақстан облыстық ардагерлер Кеңесінің төрағасы Ескендір Елеусізов.

51. Құттықтау адрес – доктор педагогических наук, профессор Мариям Кондыбаева.

52. Медаль Президума НАН ВШК «Қазақстан Жоғары мектебінің еңбек сіңірген қайраткері» К. М. Муканову вручается. Президент НАН ВШК Мутанов Ф. М. 13.10. 2017 ж.

Мұқанов Қайроллаға арналған өлеңдер

Қайроллаға

Қайролла, сыйлас інім бір ниеттес
Кұлзағи-келініміз алыс кетпес.
Роза, Сара, Гульнар, Марат балам
Көз нұрымен ата-ана бір іспеттес.

Туыстар келіп қапты әрбір келін
Білетін өлең, жырдың, сөздің ебін.
Келетін тағыда бар үлкен-кіші
Ауылдан Ынтымақтай мекен жерің.

Ағайын қамқорлығы - ер тірегі
Бәрінің шын ниет бар тілегі.
Айтады жастарға арнап жылы сөзді
Кеудеде соғып тұрған жан жүрегі.

Ішінде келушінің Қабылқайыр
Зейнолла, Сағынай, Маржан, Сақып дайын
Серікбай, Сейітбаттал, Мейрамдар бар
Бірі әке, бірі шеше, бірі ағайын.

Келіпті құда болып Амангелді
Спорттың «Спартактай» қайраткері
Марат та келіп қапты – күйеу қосшы
Дария Балқаш көлі туған жері.

Жарқырап көтерілсін тұла бойың
Бірінші қызығың ғой-арман ойың
Көтеріп көңілімізді қызықтайық
Роза мен Әнуарбектің ұлы ойың.

Жас шаңырақ биік болсын, өзі берік
Жанған от ошағына көрік беріп.
Қонағы бықып жатсын төрін алып
Туыстар бірі кетіп, бірі келіп.

Дастархан төселетін майлы болсын
Екі жас бір-біріне жайлы болсын.
Барғанда Күлзағиды әжелейтін
Немере құлыншақтар, тойлар болсын.

Бұл айтқан өлең менің тосым болсын
Сөзіңді қостап тұрар досың болсын.
Бақ берсін баршаңызға таймайтұғын
Жүрегің қуанышқа асып толсын.

Осымен доғарайын сөйлемей көп
Айтатын тілектер бар әлде де көп
Мәрашта қосылады көп тілекке
Мұны айтқан Сыздықұлы мен Қайырбек.

Қайырбек Сыздықов.

14.12. 1985 жыл.

Қайролла досыма

Темір қалам мүдірме
Ақ қағаздың бетінде
Өлең хат жаз құрбыма
Аңсаған достық ертеден.

Алдым, достым, хатыңды
Арнап маған жазылған
Бірнеше рет оқыдым
«Достық» деген сөзіңді

Айнымайтын, өшпейтін
Достықты сен жырлапсың
Менің де достық ойымды
Өлеңіңмен қолдапсың

Ал ендеше мен, достым
Алдым сенің қолыңды
Достықтың ұлы жемісін
Терейік бірге, кел достым.

Аманжол Қошанов. 1952 ж.

Қайроллаға

Біраз уақыт дәмдес болдық бұл маңда,
Сырластықта, сыйластықта біраз жүріп тоғайда
«Бір күн дәмдес болғанда мың күн, сәлем» деген бар
Достарменен хош айтысу оңай ма?
Замандасым, ризамын ойыңа
Өлең-жырды жиып алған бойыңа
Әр уақыт осы әнімді еске алып
Жүргейсіңде мәңгі сақтап ойыңа.

*Қырмызы Жұмалиева
«Сосновый бор» – 22 сентябрь 1986 ж.*

Қайроллаға

Қақасы сыйлас болдық соңыңа еріп,
Өзіндей ағаларды талай көрдік.
Азаматтық аңқылдақ мінезіңмен
Магниттей достарды тарта бердің.

Бастық болдың бір шыбықпен үйіріп,
Сөйлеуші едің «Командирше» бұйырып,
Асыл аға, осы беттен таймаңыз,
Жүрейікші әр кезде біз сүйініп.

Той-думан ошағыңнан арылмасын,
Арманың күннен күнге орындалсын.
Тоқсанның тоғызына келсеңдағы
Жігерің жас күнгідей жалынасын.

Жігіт жоқ қой әр сөзіңе ермеген,
(Біздің апай рұхсат берген – ерлеген)
Қызғанбаған қылшылдаған «қыздардан»
Мың бір сәлем жеңгемізге көрмеген.

Бірде ойланып, бірде ағасы күлерсің
Сына бізді жиі еске алып жүрерсің
Шабыттанып өлең жазған өзіңе
Еренғайып інішегім деп білерсің.

Еренғайып

«Сосновый бор». 22 сентябрь 1986 ж.

Алпыстан асып алшандай бер Қайролла

Жол салып жан жүрмеген қалың тыңнан
Өткізген өнерлерін талай сыннан.
Қазақтың білім алып жарқырауын
Абай, Шоқан, Ыбырай арман қылған.

Керсе де өмірінде талай азап
Сөзге ұста, тілге шебер талай қазақ

Өрмелеп өрге жетіп білім алып
Жұлдыздай жарқырайды бүгін қазақ.

Арманы бабалардың орындалып
Үшқыннан от тұтанып жалынданып
Білімнің нақ шыңына шығып жатыр
Ертеден құштар болған қара халық.

Ішінде көп жастардың білім қуған
Ұстаздық өнеріне белін буған
Бар еді Қайролладай бір жас бала
Жылында отыз екі ұл боп туған

Оқыды ол жылдарда аштық, киімде кем
Зардабынан соғыстың ел жүдеуленген
Сол кезде оқу оқып іс атқарған
Ерлігі майдандағы батырмен тең.

26-ыншы қыркүйек туған күні
Іңгәлап алғашқы рет шыққан үні
Жарты ғасыр жасапты содан бері
Қайролладай ініміз Мұқанұлы

Ұстаздық өнеріне күшін салған
Ғылымнан Ыбырайдан үлгі алған
Мындаған орыс, қазақ, қызбен жігіт
Үйренген ұстаздықты Қайролладан

Қақты қанат жоғары ұшпай төмен
Қалыспай өзі теңді өзгелерден
Дәл бүгін келіп тұрған кемелінде
Ұстаздың ұстазы деп баға берем.

50 жас жер ортасы, алды болжау
Болады бұғандағы көңіл толмау.
Кұлзағи мен екеуің жүз жасандар
Қуансын Роза, Сара, Марат, Гуля-ау.

Жастар көріп ойын-той, өсіп өнген
Үлгі болсын балаларға көзі көрген.
Құтты болсын тойың деп тост көтерген
Қайырбек пен Мәраштай аға жеңген.

Деп осылай жазған едім он жыл бұрын
Осы сөзім келіп тұр дәлде бүгін.
Қанша қысып сықсамда өзімді өзім
Шықпады бұдан артық тәтті сөзім.

Сол он жылда сен келдің кеміңе
Жарадың ел-жұртыңның керегіне.
Зейнеткерлік жасқа сен келсеңдағы
Әлі де еңбеккерлігіңе сенемінде.

Бұл тосым әрі тілек, әрі батам
Сөкпеңдер қартайды деп мені қатаң
Қайролладай қарт інім той жасаса
Кемпіріммен керіліп қалай жатам.

Бір алла өзі бізге берсе ғұмыр
Жазармын жетпісінде тағы бір жыр.
Сол кезде бірге болсын қонақтарың
Уа, алла, бұл тілекке рақымың қыл.

Алайық осы сөзді амандыққа
Жол бермей еш уақтта жамандыққа

Отырған қонақтарда қостар деймін
Тілектер болса егер адалдықты.

*Қайырбек Сыздықов.
Сентябрь 1992 жыл.*

Құрметті Қайролла Мұқанұлы!

Тағзым етіп басымызды иіп біз
Жүректерде жылы лебіз ұйып тұр.
Өзіңсің ғой қазағыңа әйгілі
Өзіңсің ғой алашыңа сүйікті ұл.

Жерің жоқ қой туың сенің жығылған
Әйгілі елге сіңген мәрт ісің
Абыздықтың ақ жолына түсірер
Құтты болсын, уа Қайреке алпысың!

Белгі болып кешкен күннен, заманнан,
Абыздықпен басын шашың ағарған.
Қосағыңмен қоса ағарып бақыт кеш
Шаңырағы биік болсын Ақ ордаң!

Ардагер боп ардақты, еңселі
Ғасыр болсын ғұмырыңның өлшемі
Заманына олжа салған адам деп
Ұмытпайды келер күнде ел сені!

*«Қазақ тілі» қоғамының облыстық
және қалалық ұйымдары, ақсақалдар
алқасы. Сентябрь 1992 жыл.*

Уважаемый Кайролла Муқанович!

От всей души с огромным уважением
Мы поздравляем с юбилеем Вас.
И трудно очень скрыть волнение
Ведь хочется поэтом быть сейчас.

Сейчас Вам ровно шестьдесят
Все было: счастье и гроза
Но также молодо глядят
На мир Ваши глаза.

И сердца также четок бой
Как 30, 40 лет назад.
И увлекает за собой
Открытый, честный, мудрый взгляд.

Шагайте в юность, снова молодейте!
Носите сердце, как огонь в груди!
Работайте, живите, не болейте!
Прекрасной жизни еще много впереди!

*Работники Облуно.
Сентябрь 1992 г.*

Қайролла Мұқановқа

Ақкөңіл, жылы жүзді, қарапайым
Өмірің бізге өнеге, жан ағайым.
Қазақ деп құлындаған жас жүрегің
Шаршасаң, алмасуға інің дайын.

*Асхат Сағындықов.
12.12. 1990 ж.*

Құрметті Қайролла ағайға

Тәрбие мен үгіттен
Көрмеген ешбір мұқалып.
Бүгін міне – алпыста
Сүйікті Қақаң Мұқанов.

Биязы мінез ақжарқын
Еліме сыйлы азамат
Бала-шаған, отбасың
Әрқашан болғай сәламат!

*№ 2 Қазақ реалды гимназия
жымы. Сентябрь 1992 ж.*

Кайролле Мукановичу

Двадцать лет Вы в Облуно
Это много и давно!
И подвашими крылами
Интернаты с детдомами.

Вас нам видеть так привычно
Наставляете тактично.
И так хочется на пять
Все ошибки исправлять!

А в работе Вы у нас
Всем известно, просто Ас!
Вы прекрасный семьянин
И ребенок – не один.

Вы примером многим стали
Четверых детей воспитали

Дети – счастье за все муки
А теперь растут и внуки!!!

И хотим сказать Вам лично
Что Вы смотрите отлично!
Тот же блеск у Вас в глазах,
Ни сединки в волосах!

Аксакал наш дорогой,
Как джигит Вы молодой!
И пусть вскачь бегут года,
Шесть дестков – ерунда!

Доживите лет до ста
Хоть и жизнь так непроста!
И мы очень будем рады
С Вами все трудиться рядом!!!

Возраст Ваш, кому секрет?!
Для мужчины лишь расцвет!
Пусть «зима» не за горами –
Оставайтесь рядом с нами!!!

*Директора школ-интернатов
и детских домов. Сентябрь 1992 г.*

Қайроллаға

Тойыңа шақырған соң келіп міне
Той тойлап отырмын мен жұртпен бірге.
Батасы көпшіліктің қабыл болып
Жамандық жағың түспей қайғы көрме.

Отырмын дастарханнан дәмінді жеп
Қолдасын періштелер желеп-жебеп
Өлеңмен шын жүректен бата берем
Қайролла қосағыңмен қоса ағар деп.

Дүние ойлап тұрсам бейне сағым
Кім білер алдындағы болашағын.
Жиналған көптің бірі Қыдыр болып
Қабыл боп ақ батасы, жансын бағың.

Баянды болсын сүрген осы өмірін
Әрдайым қазақ болсын көргендерің
Өсірген ұл-қызыңның қызығын көр
Өзіңмен бір қартайсын Күлзағыың.

Болса екен елім тиыш, жұртым аман
Халыққа бірлік берсін хақ тағалам
Апаттан ала қайғы аман болып
Жағдайлы тиыш болсын мына заман

Алпыс жас пайғамбардың жасы екен
Алпыс жас тоқсан болсын отыз жаспен.
Өсірген Маратыңнан немере сүй
Аталып ата, әже Күлзағимен.

Ескерткіш болсын деп мен жаздым өлең
Сендерді жақсы көрген көңілменен.
Қатесі болса егер кешіріңіздер
Сұраймын міне осыны мен сендерден.

Қайыржамал Қуантаева
2.10.1992 жыл.

Қызылжарға барғанда

Қызылжар - ата-бабам туған елім,
Қызылжар ақ қайыңға толған жерім.
Есіл мен Сартомардың арасында
Мағжанның сөзін естіп өскең кезім.

Жас болып ойнап-күліп оқып жүрдік
Өмірдің қиындығын біз көп көрдік
Халқыма зұлым заман келгенінде
Әрдайым туыстарда қолдап тұрдық.

Аллаға тәуба дейміз бүгінгі күн
Әкеміз саясатқа бермеді үн
Қосылған жерлестерге ақыл-ойын
Айтқан сен азаматтар тірі бүгін.

Осында Қамзабайды кездестірдім,
Әкеме алғыс айтқан сөзді естідім
«Құтқарған «үндеместен» әкең» – деді
Жеткенім арманыма – деп тебірендім.

Әкежан асқар таудай естен кетпес,
Халқымның аузында екен батырлық іс.
Сәкен мен Қайыргелді балаларым
Атаңдай ел аузына сендер де түс.

Батыр деп әкемді айтып еске алған
Еңбегімді бағалап өлең жазған
Қайролла, зиялы қауым, Еренғайып
Ел сағынып келгенде риза қылған.

*Қондыбаева Мәриям Рамазанқызы
24.10. 2004 жыл.*

Құтты болсын 80 жас!

Қайролла, досым - құрдасым,
Сексенге жеттің алқынбай.
Жасай бер толық бір ғасыр
Жеңер деп қарттық тартынбай.

Жүресің ойлы данаша
Теруге білім ерінбей
Мінезің сенің тамаша
Есілдің самал желіндей.

Бауырмал өстік сыйлы боп,
Құмартып биік құздарға
Бір жақсысы – құрдас боп
Таласқан жоқпыз қыздарға

Тәуелсіз бүгін елімде
Жұлдызың жанды аспанда
Орандың құтты сенімге
«Асыл мұра» төрін ашқанда

Жұмысың көп, аз ұйқың
Сол ғадет жеңіп келеді.
Бабалар зерттеу тарихын
Сендерге елім сенеді!

Ақ тілек айтсам көп болмас
Әр таңды Алла қолдасын.
Құтты болсын 80 жас
Ақсақалдық берік орнасын!

*Кәкімбек Салықов
28.09.2012 ж.*

Қайролла менің жан досым

Қайролла менің жан досым,
Аштық жылы туғанбыз
Көрсектағы сан қысым
Зорға аман қалғанбыз.

Терді төктік аянбай
Ұлылардан үлгі алдық
Мәңгі есте қалардай
Еңбектендік жол салдық.

Қайролланың ізі үлкен
Тарихта мәңгі қалдырған
Ойменен, терең біліммен
Сусынын елдің қандырған.

Оның әрбір ісіне
Әлі де құлақ түреміз
Оның алып күшіне
Біз сенеміз, сенеміз.

Сексенге келіп қалсаңда
Кәрілігінді сезбедік
Тоқсанға келіп алсаңда
Жүз жаста да бол берік!

*Шота Уәлиханов.
Сентябрь 2012 жыл.*

Сексенің құтты болсын, бауырым Қайролла!

Ауасын бірге жұтып, суын ішкен
Тұрғандай бір ауылда өмір кешкен.
Жүгірген шапқылаған оймен, қырмен
Шіркін-ай, балалық шақ шығарма естен!

Жастықтың жалын оты лаулап жанған
Қол бұлғап шақырғандай үміт алдан.
Кез еді тоғыстырған екеумізді
Жан болдың бір көргеннен баурап алған.

Аяулым алтын бесік гүл Алматым
Іштік біз бес жыл бойы бал шәрбәтін.
Білімді, адамдықты бойымызға
Сіңірген мәңгілікке нұр Алматым!

Өмірдің ащы-тұщы дәмі татқан
Кеш жатып көрген ерте таңды атқан.
Жан едім аз да болса тәжірибем бар
Оралған аман-есен жауған оқтан.

Кеттім мен бауыр басып Қайролламен
Бітірген мектепті күміс медальмен.
Теңдесу түлектермен қиын еді
Кеш келген сусындауға білімменен.

Шыңдалды достығымыз күн-күн сайын,
Тұрушы-ек қолқабысқа болып дайын.
Болмады түсінбестік арамызда
Болатын пікірталас бізде әрдайым.

Айтыста жеке дара шығатын ол,
Астарлы ой ойлауға қабілеті мол.

Айтушы-ек біліміңнің арқасында
Ашылар ғылымдыққа даңғылды жол.

Ғылымның шыңдарына шықпағанмен
Болмады шыққандардан ешқандай кем.
Қайта ол тәжірибемен ұштастырып
Адамдық тәрбиеге қойды ғой ден.

Қайролла отағасы болды енді
Кездескен қиындықтың бәрін жеңді
Немере, шөбере үлгі алады
Ақылмен салмақтайды артық-кемді.

Қайролла, сексен жасың құтты болсын
Әманда Күлзағимен жолың болсын
Қауышып достарыңмен жиі-жиі,
Әрқашан бастарыңа бақыт қонсын!

Алпыс жыл өтіпті ғой содан бері
Жарасып достығымыз біз жүргелі.
Көк байрақ ту астында жүз жасайық
Жасасын, жайнай берсін Қазақ елі!

*Миғаш Шәріпов,
Алматы, сентябрь 2012 жыл.*

Қайроллаға

Қайролла, халің қалай замандасым
Тілеймін тез жазылсын сол жанбасың.
Бұл дерттен жазылғасын сақ бол, батыр,
Бәтеңкеңді тағалап ки-сырғымасын.

Құлады деп сені біз естігенде
Уайымдап аядық бәрімізде
Ауруханада жатып сенің қиналғаның
Жаны ашитын достарың батты бізге.

Еншалла көп ұзамай жазыларсың
Көрген бейнет, меһнат артта қалсын.
Шын достық қиындықта білінеді
Құлзағи шаршады ғой, демін алсын.

Сәкен Оразалин. 14.01. 2013 жыл.

Ұлағатты ұстазы өлкеміздің

Абыз жасқа аяқ басып келіпсіз,
Қос ғасырдың көпірінен өтіпсіз.
Екі қоғам, екі түрлі өмірді,
Таразылап осы күнге жетіпсіз.

Өңірімнің өткеніне үңіліп,
Дерегі мол тарихына жүгініп.
Суыртпақтап тұртқан сөздер бүгінде
Кітап болып тұр сөреде тізіліп.

Қожаберген атамызды тірілтіп
Қатпарланған тарих тілін жібітіп
Қазағымның жақсысы мен жайсаңын
Қайтардыңыз қалған жұртқа ұмытып

Өмір-өзен ағады дамыл таппай
Ілесіп жүре бергін қалыс қалмай.
Ұлағатты ұстазы өлкеміздің
Тың еңбек жаза бергін әлі талай.

Жаны жаз, мейірімді, асыл аға!
Қосылсын жасыңызға жасыңыз да
Жақсының хаты өлмейді, аты өшпейді
Бақ құсы қана берсін басыңызға!

*Марал Зейнелғабиқызы Оспанова
Сентябрь 2013 жыл.*

**Муканову Кайролле Мукановичу
посвящается**

Теперь Вы профессор, какая вершина!
Таким должен быть настоящий мужчина!
А все начиналось со школы когда-то,
Обычной, в селе... лет прошло многовато...
Но Вас оценили: глубокие знания,
Порядочност, честность! Достойны признанья!
Вы, словно по лестнице, двигались вверх
Да, трудности были, но ждал и успех!
А основная веха признания
Прошла в департаменте образования!
Вы были учителем учителей
И встретили там не один юбилей!
Всю область объехали вдоль и поперек
И, видно, в те годы родился намек,
Что годы покоя не отдыху дома,
А посвятите Вы краю родному
Своим землякам, их делом и успехам!
И это вторая великая веха!
Но Вас еще знаем и как семьянина!
Прекрасного! В доме Вы незаменимый!
Детей замечательных Вы воспитали

И этим признание тоже снискали!
Да! Вы покорили такую вершину,
Что даже Аким подарил Вам машину!
Желаю Вам счастья, здоровья, успехов!
И гордо в машине акимовской ехать!
**P.S. Последние строки... Чтобы Вы не забыли:
Меня прокатите в том автомобиле!**

С уважением В. И. Кондратова. Сентябрь 2012 г.

Кайролла, мой друг бесценный!

**Поздравляю с юбилеем! Оставайся таким, как ты
есть. Пусть жизнь твоя протекает без горестей
и бед. Крепкого здоровья еще на сотни лет.**

В торжественный день юбилея –
Тепло этих искренних слов:
Улыбок и светлых мгновений,
Приятных событий и цветов!

Есть много за восемь десятков,
Что хочется в сердце хранить!
Добра и удачи, достатка,
Всегда в процветании жить!

За чуткость, душевность спасибо,
За мудрый, сердечный совет!
Здоровья и жизни счастливой
На множество радостных лет!

*С уважением твой верный друг П. Н. Демьяненко
Петропавловск. Сентябрь 2012 г.*

Қайролла Мұқанұлына

Қаке, бүгін сексен беске келдіңіз
Құттықтауға жолдастармен келдік біз.
Ассалаумағалейкүм, қадірі аға,
Деп иіліп, сізге сәлем бердік біз!

Қажырланып соқпақ жолмен келесіз
Қиындықты қайсарлықпен жеңесіз.
Қаламыңыз қолдан түсіп көрген жоқ
Әлі талай шығарманы бересіз.

Ұстаздардың ұстазысың үлгілі,
Тәжрибенді жазып жатсың бұл күні.
Тарих бетін шаршап-талмай ақтардың,
Оралды ғой ортамызға бабалардың дүлдүлі.

Қопарасың қыртыстардың шөккенін,
Баяндайсың өңірімнің өткенін.
Архивтерден жиып-теріп жатырсың
Зар заманның кеше шашып-төккенін.

Аяңмен жет тоқсан беске, жүз беске,
Жамандықтар аулақ болсын, жүздеспе.
Жеңгейменен бірге жаса өмірде,
Көтеріліп белестерден белеске.

Болат Сағындықов,
26.09.2017 жыл.

Мазмұны

Алғы сөз	6
Қайролла Мұқанов (Өмірбаяндық анықтама)	11
Қайролла Муканов (Биографическая справка) ..	16
Қайролла Мұқановтың журналдарда жарияланған мақалалары	21
Қайролла Мұқановтың әртүрлі кітаптарда басылған мақалалары, естеліктері, алғы сөздері	23
Өлке тұлғалары. Петропавл – 2008 ж. – 308 бет. 100 дана кітабында жарияланған өлкеміздің ардақты азаматтарының тізімі	30
«Ел ардақтылары» атты кітапта (Петропавл, 2016 жыл, 424 бет – 100 дана) – өңіріміздің ардақты азаматтары туралы жарияланған мақалалар тізімі	34
Таңат Сүгірбаев құрастырған «Қызылжар өңірінің зиялы қауымы» атты кітаптарында жарияланған Қайролла Мұқановтың мақалалары:	39
Қайролла Мұқановтың жеке өзі жазып шығарған кітаптары:	46

Қайролла Мұқановтың басқа авторлармен бірлесіп шығарған кітаптары:	48
Список докладов и выступлений заместителя заведующего СКО облоно Муканова К. М.	50
Выступления К. М. Муканова по областному телевидению (1972–1999)	57
Выступления К. М. Муканова по областному радио	58
Список статей Муканова К. М. опубликованных в Энциклопедии Северо-Казахстанской области (2004–2006 гг.)	59
Қайролла Мұқановқа кітаптарын сыйлаған авторлардың автографтары	61
Қайролла Мұқанов туралы мақалалар	88
Қайролла Мұқанов туралы «Педагог, деятель культуры, краевед» (2012 г.) атты кітапта жарияланған мақалалар	95
Награды и поощрения Кайроллы Муканова	97

Мұқанов Қайроллаға арналған өлеңдер	104
Қайроллаға	104
Қайырбек Сыздықов. 14.12. 1985 жыл.	
Қайролла досыма	105
Аманжол Қошанов. 1952 ж.	
Қайроллаға	106
Қырмызы Жұмалиева «Сосновый бор» – 22 сентябрь 1986 ж.	
Қайроллаға	106
Еренғайып «Сосновый бор». 22 сентябрь 1986 ж.	
Алпыстан асып алшандай бер Қайролла	107
Қайырбек Сыздықов. Сентябрь 1992 жыл.	
Құрметті Қайролла Мұқанұлы!	110
«Қазақ тілі» қоғамының облыстық және қалалық ұйымдары, ақсақалдар алқасы. Сентябрь 1992 жыл.	
Уважаемый Кайролла Муканович!	111
Работники Облуно. Сентябрь 1992 г.	
Қайролла Мұқановқа	111
Асхат Сағындықов. 12.12. 1990 ж.	
Құрметті Қайролла ағайға	112
№ 2 Қазақ реалды гимназия жымы. Сентябрь 1992 ж.	
Қайролле Мукановичу	112
Директора школ-интернатов и детских домов. Сентябрь 1992 г.	
Қайроллаға	113
Қайыржамал Қуантаева 2.10.1992 жыл.	
Қызылжарға барғанда	115
Қондыбаева Мәриям Рамазанқызы 24.10. 2004 жыл.	
Құтты болсын 80 жас!	116
Кәкімбек Салықов 28.09. 2012 ж.	

Қайролла менің жан досым	117
Шота Уәлиханов. Сентябрь 2012 жыл.	
Сексенің құтты болсын, бауырым Қайролла!	118
Миғаш Шәріпов, Алматы, сентябрь 2012 жыл.	
Қайроллаға	119
Сәкен Оразалин. 14.01. 2013 жыл.	
Ұлағатты ұстазы өлкеміздің	120
Марал Зейнелғабиқызы Оспанова Сентябрь 2013 жыл.	
Муканову Қайролле Мукановичу посвящается	121
Суважением В. И. Кондратова. Сентябрь 2012 г.	
Қайролла, мой друг бесценный!	122
Суважением твой верный друг П. Н. Демьяненко Петропавловск. Сентябрь 2012 г.	
Қайролла Мұқанұлына	123
Болат Сағындықов, 26.09. 2017 жыл.	

Книга отпечатана в типографии
ТОО «Издательство «Северный Казахстан».
Адрес: 150001, Республика Казахстан,
Северо-Казахстанская область,
г. Петропавловск, ул. Кошукова, 5.
Тел. +7(7152)- 31-07-72,
e-mail: mail@izdatelstvo-sk.kz